

meikeiből állott, s ez a körülmény mutatja, hogy mily elemekből alakult a főváros akkori lakossága. Polgár volt minden önálló ipari vagy kereskedelmi üzlettel foglalkozó, esetleg nem-nemes töképezés, háziúr, vagy gazda, ki a város törvényhatóságánál ilyenül — „civis“-ül — be volt jegyezve, akár illetőség, akár odatelepedés czimén. Közrendűek „plebejusok“: a személyes szolgálatot tevők, kapások „fossores“, szállósgazdák, kurta-korcmárosok, pap-zsellérek. A mi ennek a három elemnek az elterjedését illeti, e század elején majdnem ugyanazon határokat észleljük, mint most. A fővárosnak várbeli részében ugynevezett „urbs arcensis“, a honorációz, a nemesi s polgári osztály volt tulajdonban a közrendűek fölött: itt lakott a hivatalnokok hada, már t. i. a helytartó-tanács, meg az udv. kamarák, néhány magnás család, orvosok, ügyvédek s tehetős polgárok. A vízi-városban és u. n. Tabán vagy rácsvárosban a polgári elem egyenlő súlylyal bír a közrendűekkel, már az országot, Buda-Ujlak és a Krisztinaváros, hozzávéve még Ó-Budát is, majdnem tisztán „fossorok“ kapás telepének nevezhető. És mégis bármily nagy különbség volt a három osztály között: az egyéni képesség kifejtése előtt nem volt elzárva az ut. Polgár gyermeke járt a deák-iskolába, igyekezete, s a hivatalok közlése által kifejtett nexusoknál fogva, könnyen bejuthatott azokba. A helytartótanács és a kamara kezelő-hivatalai, sőt egyes szakmák mint a só- és vám-, a bánya-és fűzető-hivatalok, a hol szakképzettség mellé még a szorgalmat is megkivánták, tulnyomóan a polgári-rendűek közül unozoztak. Magesett az is, hogy polgár, kiváló érdemeket szerzvé, nemességre emeltetett. Kapások gyermekei viszont, ha az iskolákat folytatták, vagy önszorgalmuk által némi önállóságra jutának, a polgári rendűek közé emelkedtek. Így azután az iskola, a hivatalok központossítása, némileg Budának, mint fővárosnak, sok tekintetben kiváltságos helyzetet az egyes néposztályok közelségét nagyban elősegíték. A nemesi osztály csekély számban lévén képviselve, kiváltságainak élet alig érezte meg a polgárság, s így 1848-ban az egyenlősítés a legkönnyebben mene végbe. Ha végigtekintünk a mostani értelmi osztályon, annak fővárosi születésű szerepvivői majdnem kivétel nélkül a polgári és a közrendűből származnak. Ezt a körülményt az 1827/8-ki összeírásból lehet bebizonyítani.*

Rupp is, mint tehetős polgár gyermeke, elvégezve a nemzeti iskolát, folytatta tanulmányait, a gymnaziumot Vácott és Budán, a jogi tanulmányokat pedig Pozsonyban és Pesten végezte 1819-ben. A joggyakorlatot Pest-vármegyénél, majd a kir. jogügyek igazgatóságánál töltötte ki, mignem 1821-ben a m. udvari kamara levéltárához került díjtalan gyakornoknak.

Az 1848. előtti hivatalnok a matól abban különbözött, hogy az ugynevezett hivataloskodást különös szaktudománynak tekinté, melynek rejtélyeit csak a praxis magyarázza meg. Ez okból ugyszólván beleléte magát hivatalába, szerette azt mint a mesterember a maga szerszámját, s azután ugy hozzá szokott, hogy végre azt gondolta: minden dolognak csak akkor van fogamatja, ha hivatalos uton végzik el. Budán, a hol e század elején két nagy hivatal s számos kisebb hivatal volt elhelyezve, kiváló tér nyílt az ilyen nagyszerű alakulásokra. Itt volt a helytartótanács, a kancellária után hatáskörben a legelső hivatal, a hova dicsőség volt bejutni fiatal embernek. A jogvégzett legelőbb végigment a hivatalos kezelésnek valamennyi szakmáján: beiktatáson, kiadáson, iratok tárá, stb., míg valamely osztályba mint díjtalan fogalmazó gyakornok nem került. Innen történt azután előléptetése. A nem-nemesek titkárságig; ha nemességet nyertek, alelnökségig is fölvehettek. Az udv. kamaránál, mely Magyarországon a pénz- és adóügyet igazgatta, szakaszott ilyen volt a kezdet, csak-hogy alsóbb hivatalaiban számos idegen meg polgári rendű vala, s ez okból társadalomilag tekintélye nem mérkőzhetett az előbbi hivatalával.

A fogalmazó-szaknak segédkezésére állottak a segédhivatalok: officia auxiliaria, nevezetesen: a kiadó, iktató hivatal s az irattár. Ezek mellett volt a levéltár, mint a segédhivatalnak a segédhivatala, az irattárnak egy része.

Az itt alkalmazott hivatalnokok a közön-

séges emberektől csak annyiban különböztek, hogy latinul is tudtak. A helytartótanácsnál jó részben 1833-ig, a kamaránál 1845-ig latin és német volt a hivatal nyelve: a mit gyermekkorában vérebe szívott a nemzeti nyelvből, hivatalos praxisa által ismét elfelejté a hivatalnok. Ez az oka annak, hogy sokan a régebbi tisztviselők közül, kik nem magyar vidéken pillanták meg a nap világát, gyengébbek voltak a nemzeti nyelvben s így a harminczes, meg nyolcvanas évek magyar kulturmozgalmait iránt nem is viseltek érdeklődést, mint azt a nemzet megkövetelte. S hogy a magyar irányu kultura iránti fogékonyság a hivatalnokok körében mégis gyökeret vert, az oly férfiak érdeme, mint a helytartótanácsnál a Jakab Istváné, a kamaránál Rupp Jakabé.

Voltak a kamarai levéltár tisztviselői között kitünő hivatalnokok mint Szigetváry, Neymeyer, Besze, Finánczy, Gervay stb., de a levéltári anyagnak magyar történelmi czélok tekintetében vett rendszeres földoldozását Rupp Jakab kísérlette meg legelőször. Cseh is, a kincstári levéltár e jeles igazgatója, sokat adott ki, de leginkább oklevéltári szempontból; Rupp negyven évi szolgálata alatt, ha hivatalos teendői nem foglalták el idejét, folyton munkálkodott, kivonatozott, összeveté a nyomtatott kútfőkkel. Hivatalos pályája, tekintve a régebbi fokozatos előléptetési rendszert, nem valami fényes. Gyakornokból segédde, akciszitává, aztán kancellistává, írónkka, majd indikanszá, sorjegyzővé, 1858-ban első osztályu regestranszá, lajstromozóvá lépett elő.

A mi tudományos működését illeti, Rupp legkiválóbb érdemeket szerzett magának a hazai éremdomány körében, figyelemre méltó anyagot gyűjtött össze a hazai történetírás czéljaira s mint helyrajziro jelentős nevet vívott ki.

Ruppban nem-sak a buvárkodásra volt érzék, rendkívül ügyesen rajzolt, s a mellett már kora ifjúságától fogva szenvedélyesen gyűjtögette. Folytonos összeköttetésben Weszerle József és Kiss Ferenc jeles éremismerőkkel, levelezésben a külföldi vezetésebb gyűjtőivel, nem kimélve pénzt, f radtságot, csakhamar igen tekintélyes pénzügyteményt állított egybe, melynek alapját 1829-ben veté meg. Gyűjteményében a magyarországi érmek voltak a legbecsesebbek, köztük rendkívül sok ismeretlen; az ókori érmek is kiváló darabokban voltak képviselve. Megfordult a haza majd minden vidékén, beutazta Németországot, Németalföldet, továbbá Stájerországot, hol mindenfelé rajzolgatva, gyűjteményét kiegészítve, s könyvtári készletét gyarapítva, imigy numizmatikájának alapját veté meg. Működéséről az „Életképek“ már a negyvenes években tesznek dicső emlékeztetést, munkájának megírására azonban gyűjtőtársai buzdíták. „Magyarország elkorig ismeretes pénzei“ című magyar munkája két kötetben jelent meg; az első (az Árpádok kora) 1842-ben, a második (a Vegyesház) 1846-ban. Ugyane munka „Numi Hungariae“ czim alatt a külföldi tájékoztatására latinul is megjelent. Rupp művét az akkori magyar sajtó: az „Athenaeum“ s a többi lapok, valamint a német, francia, sőt oroszországi sajtó is a legnagyobb elismeréssel fogadták, s ezt az elismerést legnagyobb mértékben máig is megérdemli. Világos áttekinthető rendszer (nemek, nagyság, érték), elég csinos rajzok, mintegy 700, s e mellett nemesek szorosan vett leíró módszer, hanem bírálatos összehasonlítás s helyi-kezelés érték meghatározások, teszik becessé az azóta sem valami sokkal gyarapodott magyar nagy éremdomány munkát. E munka, bár megjelenése óta harmincz év telt el, még mindig nem tartozik az u. n. tulhaladott álláspontok közé, máig is az elsőrangúak közé számítható Rupp érdeme, hogy nagy áldozatok árán, s nagy fáradsággal (a pénzektől sajtákezüleg rajzolta) tette lehetővé a mű megjelenését. Mint egyetlen ilyfajta magyar munkát menten elkapkodták s s ma már csak antiquáriusoknál kapható.

Szép éremgyűjteményétől az 1849-iki események következtében kénytelen volt megválni. Belső telkét az ostromlott osztrákok gyújtották föl, hogy a magyarok modulatolathatassák, a külső telkeken levő szőlőit pedig az ostromló magyar hadak pusztították el. Anyagi szükség vitte rá, hogy kedves pénzét tuladjon.

Az ötvenes évek elején döntő csapás érte a régi hivatalnokokat. A ki nem volt rászorulva, igyekezett tovább állani a fővárosban zaklato-

lódzó „Purifications-Comité“-k köréből, s nem vállalt hivatalt. A többiek, kiknek vagy családjuk érdekében, vagy egyéb okokból hivatalt kellett vállalniok, türték a bejött idegen, a legtöbb esetben tanulatlan elemek garázdálkodását. Rupp és társai nagy szolgálatot tettek a hazai tudományosságunk, mikor a kincstári levéltárat nem engedték, ugyszólván, kótayvetéjére jutni, hanem szorosan összetartva, a régi latinus kulturának védelme alatt, mentették meg a sarcolástól. A kincstári levéltár személyzete oázist képezett a sok cseh és német pénzügyi hivatalnok közepe. Alapos képzettségükkel, latinus kis társadalomukkal, valóságos asbest-védőmüvet voltak a levéltár élé. Nem is bántotta, de nem is merete bántani a levéltárat a többször változó kormány-rendszerek egyike sem. Az első megdúlás különben, mikor a horvát érdeke okleveleket ugyszólván kényszerrel vitték el Zágrádba: a zavaros idők elkerülhetlen tünete.

1850—1861-ig, nyugdíjaztatásáig, Rupp szorgosan gyűjtögette az anyagot helyrajzi munkáihoz, melyeket az akadémia történelmi bizottsága adott ki Rómer Flóriás és Toldy Ferenc ajánlatára. E munkái alapíták meg híret a történetbuvárlat terén. Az I. kötet, mely *Budapest helyrajzát* adja,* kétségtelven a legjobb. A Budán és Pesten birtokos családok leveleiből, a Margit-apácák levéltárából, a X. századon kezdve a XVIII-ikig folytatól adja Budának, Pestnek s a külteleknek topographikus történetét. Ha fér is szó nem egy passzusához, de azért utbaigazitól eddig nincs jobb kézikönyvünk.

E művével kapcsolatban föl kell említenünk azt a körülményt, hogy a budai vár egyes épületein látható történelmi jelző táblák feliratát Rupp Jakab jegyzetei alapján szerkeszték az 1863-ban e czélra alakult bizottság tagjai. Az eszme Arányi Lajosé, a kivétel érdeme azonban Rómer Flóriásé s Ruppot illeti.

Legterjedelmesebb munkája az, mely Magyarországnak helyrajzi történetét tárgyalja fő tekintettel egyházi intézményeinkre**. E műve szorgalommal, lelkiismeretesen rendszerezett becses kútfői anyagot nyújt hazánk topographiai és művelődési viszonyainak megismeréséhez.

Ezekben foglalhatni össze Rupp Jakabnak a hazai történettudomány körül szerzett érdemeit.

Ha még hozzá tesszük, hogy magánéletében őszinte, a mellett rendkívül szerény és kivált aggkorában visszahúzódó, mint családapa és gazda egyike vala a legjobbakkal***, hí képét nyertük ama férfinak, ki egész életén át teljesítette kötelességét hazája iránt, s mint tipikus képviselője annak az osztálynak, mely bár idegen nézetek, a nemzet kívánalmait nem is sejtő körülmények közt fejlődött ki, hatáosan bizonyítja, hogy a főváros polgári osztálya nem csak most, hanem a multban is mennyire előmozdítá maga körében a nemzetnek ugy anyagi, mint szellemi érdemeit.

Thallóczy Lajos.

Téli álom, téli képek!...

Téli álom, téli képek! —
 Tudom, hogy csak azért élek,
 Hogy meghaljak csöndesen,
 S hírem, neszem ne legyen.

Fehér lepel... sötét felleg...
 Ismerlek már, jól ismerlek!
 Láng, ragyogás, virulat
 Fekszik lábatok alatt.

Zúgó szél... szállongó varjak...
 Érzem, hogy bármit akarjak:
 A nyomor erős nagyon,
 S nincs e földön igralom.

* Budapest és környékének helyrajzi történet 1868. Akadémia.
 ** Megjelent az I. k. 1870-ben, a II-ik 1872-ben, a III-ik 1876-ban.
 *** Két ízben nősült. Első neje Patrák Mária 1836-ban halt meg. Második neje Alojzia, kivel 1837-ben kelt egybe, Schönbauer Vincezének a siktétnémák váci intézete hírneves egykori tanárának leánya, kitünő gazdasszony. Három derek fia van: Rupp Zsigmond kir. közjegyző, Imre főv. tanácsnok, a főváros előkelő polgárja, s vitéz kapitány fia Gyula, ki a bosnyák harcokban kapott sebben sanylik. Meg-mlijnk, hogy élte végén a „Nyilhegyi“ előnével a magyar nemességet nyerte.

Jégvirág... fázó madárka...
 Emlékszem! Szívembe zárva
 Mindaz, a mi bánt s fagyaszt.
 Ember-szív, te ontod azt!

Hosszu éj... szűk, ködös nappal...
 Küzdelem bár, — egy egész haddal.
 S mit hozott e küzdelem?
 Elgondolni szégyelem.

Dermedt táj... halotti béke...
 Hulljak bár a semmiségre:
 Éreztem szépet s magot,
 S ebben én föltámadok!

Fiamnak.

Ha majd kilépsz a nagy világra,
 — Mikor lesz az még, istenem!
 Hiszen még tértemen ringatlak,
 És karjaim közt, szívemen...
 Mi mesze van még az idő:
 Ha majd kilépsz a nagy világra...
 Oh vajha teljesülne akkor
 Apai szívem minden vágya!...

Mit adhatok majd utra néked,
 Midőn az élet elszakít...
 Tán földi jókat, kegyes ének
 Jutalmazd áldásait...?
 Intésim, oh csak ezt tudom,
 Utad' mindig jelölni fogják.
 Figyélj szavamra! Ebben érzéd
 Az égi áldások legjobbját.

Figyélj szavamra! — Róma, bércz, völgý
 A mint kitérül majd eléd:
 Hazádat, szép szülő hazádat!
 Tanuld szeretni legelőbb.
 Pacsirta első dallamát
 Tavasszal mindig annak zengi.
 Első dalommal kelj te utra.
 Első legyen: hazád' szeretni.

Oh és szeresd mindazt, mi szép, jó...
 Küzdj érte. Mert kell küzdened.
 Születél; czéled: élni s halni.
 Fölkél a nap: ragog s lemegy.
 Nem földi nagyság — az kicsiny —
 De lelki nagyság legyen álmod.
 Hajólj meg itt lenn, ánde lelked
 Keresse csak a magasságot.

Egy uton járj a beesüllettel.
 Mondj, érezz és tégy igazat,
 Gonoszszal szemben: légy annál jobb,
 Hazúggal: annál igazabb.
 Tudj túrni, — őh a türelem!
 Nem sujt le; ő az ég nemtője.
 Mellette büszke is lehetsz még;
 S légy büszke: büszkén törj előre!

Ládd: az én lelکم büszkeségét
 Az élet ugy megtépdél!
 A régitől mi is maradt meg?
 Csupán a mi a — jellem;
 A régi, fenkölt álmokat,
 Menj, menj: varázsold vissza nékem!
 Álmodjam ismét szép jövőről...
 Oh menj, fiam, s légy — büszkeségem!...

Dömötör Pal.

A fecskéhez.

Édes fecském, szépen kérve kérlek
 Keresd fel a vadvirágos rétet:
 Hol a legtöbb nefejejtset látod,
 Ott szedtem én az első virágot.

Aztán kérlek egy kis kerülőre,
 Repülj el az illatos mezőre;
 Hol a legtöbb vadrózsát találod,
 Ott álmodtam én az első álmot.

Szállj hűsége erdő rejtekének,
 Hol legvágyóbb a csalogányének,
 Hol lepedőbbs a dal keserve,
 Ott ébredtem első szerelemre.

S majd ha jó a harmatkönyes éjjel,
 A fűzek közt sőt ért keresd fel:
 A legbusabb fára fel van írva,
 Hogy először ott bucsuztam sirva.

Kisfaludy Atala.

Magyar emigransok Keleten.

Kalefat, december 8.
 Kalefat Romániának egyik nevezetes kikötője, két gőzhajó-társulat agenciája, hajdan Vidin várának balparti előörse, melynek föld-sánczai még 1854—55-ben tiszszerez muszka rohamoknál állottak ellent, — husz évvel később aztán Vidinnnek ellenlábasa, honnan századok óta először szólaltak meg az oláh Krupp-ágyuk hajdani urok a török ellen.

Nevét épen nem a Dunát uralgó erődített magaslatától, nem emberölő és romboló képességétől vette, hanem azon igénytelen békés foglalkozástól, melyet a magas partok aljában az öreg ősz Duna szélén fűrge munkások századok óta üznek. Öblös üstökökből bódító illatu nehéz füst hömpölyög, fekete szurok-, gyanta- és kátrány-keverék gőze; néhány lépéssel odább oldalvást döntött hajó fenekét melegítik gyalu-for-gács-lánggal s a pörkölt fára hosszu pamacsokkal mázolja a sűrű fekete folyadékot. Ezt nevezik *kalefatolásnak*. Ki tudja, talán még a Trajan katonáit átszállító naszádokat calefactirozták itt először, s ugy maradt rá a név a később oda épült városra.

De mit érdekel engem a név eredete? más gondolatok, fájó emlékek élédnek föl lelkemben, mikor a sors ismét ide gördít: eszembe jut, hogy harmincz év előtt fáradtan, leverten, a hon-talanság aggasztó tudatától gyötörve, elvesztett hazánkat, szétfoszlott reményeinket siratva, itt szálltunk mi, az utolsó, a bujdosó honvéd sereg, hajókra, hogy a tulsó parton, ama Vidin felett elterülő sikon, találjunk vendégzeretetet és védelmet üldözőink ellen. Szegény becsületes török! akkor még elég erős voltál két nagyhatalom ellen megvédni bennünket; rövid 30 év!... fél ember élet!... és ime magad is bujdosó lettél a földről, melyet akkor még hazánknak nevezte!

És nem mi valánk az első, kiket balsorsunkban nem hagyott el a török. Tököllyi és Rákóczi hasonló sorsban, hasonló fogadtatásban részesültek. A nyomoruság annak a karjaiba hajtott, az is megszánt bennünket, ki halálos ellenségünk vala századokon át.

De halljuk az oláh krónikást*, ki a szalankemeni nagy győzelem leírása után így beszélt: „Ezen évben, az említett nagy ütközet vivása előtt néhányan az előkelőbb magyar urak közül mintegy 2—3000 alföldi magyar katonával, nem bírván már tovább túrni a németek bántalmazásait, fölkeltek, néhány várait visszafoglalták, a német őrség apraját-nagyját egytől-egyig kardra hányták s izentek a Belgrádban levő császárnak (szultánnak), hogy sietséggel jöjjön segítségükre. Nem lévén azonban készen a szultán, csak szóval biztatta őket, hogy tartsák magukat, mert rövid időn eljövend s megségíti őket. — Hallván azonban a németek, hogy a magyarok az őveiket a magyar városokban lekaszabolták, néhány regementet küldöttek ellenük tábornokokkal és ágyúkkal. Ők pedig látván, hogy ezuttal a török császártól segítségük nem jő, az ellenállásra meg eléggé erjúik nincs, lóra ültek, s a mi kárt a németben még tehettek, tettek, s aztán elmentek Belgrádba a török császárhoz, a ki is őket nagy örömmel, becsület-

tel és dicsérettel fogadta, mert látta, hogy az országok hozzá folyamodtak és a szultán ellenségeinek ők is ellenségeivé lesznek.

„Parancsolatot adott mindnyájának ellátása felől s azonnal gyorspostát küldött Tökölly királyhoz, a ki Sztambulban vala úr nőjével együtt, elhozatta őket Belgrádba és mind e magyarokat átálada neki. Egy agát meg Oláhországba küldött, hogy hozza el onnan a Tökölly bojárjait, a kik néhány év óta oda valának küldve Konstantin Brankován vajdához a végből, hogy viselje gondjukat. Hanem olyan meglegedettséggel mentek el a vajdától és a bojáróktól, hogy nem adja az Isten, hogy valamelyik oláh bojár testvérnek az ő hazájukba kelljen valaha menekülni, míg ezek, vagy gyermekeik, vagy valaki azok közül élni fog, a ki hallotta, hogy minő fogadtatásban részesültek vala Oláhországban.

„A németek aztán látván, hogy a magyarok ott hagyták váraikat s csak az asszonyok és gyermekek maradtak ott, berontottak a várakba, városokba és falvakba, mint farkas-csordák a juhok és bárányok közé, zsarolták, gyötörték őket igralom nélkül, s mint valóságos vészpók, megölték nejeiket, gyermekeiket, a kiknek vere az idők végeiglen boszuért fog kiáltani az égre! Nem is hiszem, hogy az Ur Isten vissza ne fizesse ezt nekik, mert nem ok nélkül keltek vala föl a magyarok a németek ellen, hanem a sok szenvedések miatt; mert ezek elszédtek váraikat, városaikat, falvaikat, megbeesteleníték feleségeiket, mert a német rosszlelkű zsarnok nemzet, hogy az Ur Isten tartson ítéletet fölötük cselekedeteik szerint!”

Kilencz lappal hátrább a karloviezi béke leírása után 1699. ugyanez a krónikás így folytatja:

„Ez időben, mikor a német megbékélt a törökkel, nem engedé az Isten, hogy a német ostor nélkül maradjon, a mely őt verje, hanem fölemelék Rákóczi Ferencet, Rákóczi György erdélyi királynak unokáját, ki fölhiatta az összes magyarságot felső Magyarhonból és Erdélyből, és fölkelvén fegyverrel ellenségük, a német ellen, nagy pusztítást vitt véghez bennök, vágatta őket, visszavette várait kezeikből, lévén tábornoka egy nagybátyja, névszerint Beresényi, elannýra, hogy 8 évig tartotta az uralkodást karddal kezében. — Ezen 8 év után azonban hazug ígérekkel legyelmet hirdetett a német és ezzel sokakat elcsábított, a kik aztán elhagyták Rákóczit, a ki is látván, hogy serege elhagyja, fölkeredett Beresényivel és más nagyurakkal s átment Lengyelországba.

„Több ízben küldött Rákóczi követeket a szultánhoz, hogy adjon segítséget, de nem akart adni, mivel immár békét kötött a németekkel. Hej pedig ha megsegítette volna, habár kevéssel is, akkor a török, tatár, az ő seregével együtt az egész németséget kipusztította volna, s ő vélegesen megmarad vala Magyarország és Erdély királyának, mint vala nagyapja, az öreg Rákóczi.”

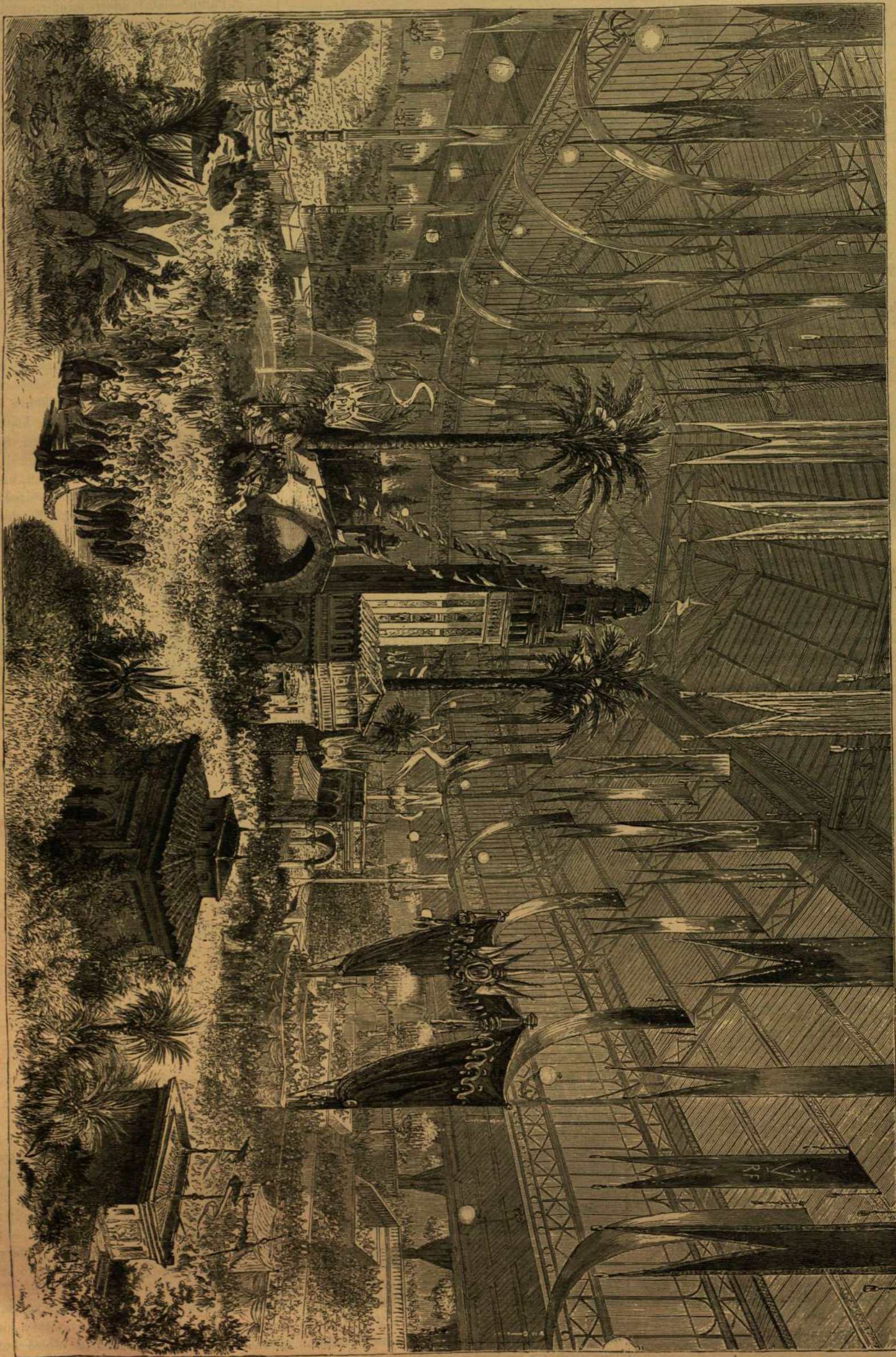
Eddig a krónikás, kinek minden során a ma divatossá lett magyargyűlölet helyett a szenvedők iránti részvét s a részrehajlatlan igazságosság szelleme leng. A többit tudjuk; az utolsó kétszáz év történetét e három névvel jellemezhetjük: Nikomédia, Rodostó, Kutahia, — vagy e másik hárommal: Heissler, Karaffa, Haynau!

Ma már nincs többé vendégzerető szomszéd sem, ki befogadjon, ha üldöztetünk. Talán betelt már rajtunk a költő illetteljes szava, talán „megbűnbödté már e nép a multat s jövődőt“. De ha még nem: akkor az utolsó küzdelemben jusson eszedbe, oh magyar, hogy most már igazán „a nagy világon e kívül nincsen számodra hely“.

F. S.

* Magazinul storicu pentru Dacia 159-ik lap.

* Orsz. Levéltár, Conser. Bu.lae.

KÉT KIES PONT GÖDÖLLŐRŐL.

GÖDÖLLŐ. — KELETI GUSZTÁV RAJZA.

A ki Budapest környékének egyik legszebb — bár kissé távol eső — tájékán, a kies Gödöllőn csak egy-két derült napot töltött is, s még inkább az, ki itt üdülést talált vagy a kedves tájnak üde, tiszta levegőjében egészségét nyerte vissza: örömmel fogja megpillantani lapunk mai két tájképet, s úgy fogja köszönteni, mint a hogy kedves ismerősünknek vagy jó barátunknak előttünk egyszerre váratlanul fölmutatott képét szoktuk üdvözölni.

A kedves Gödöllőnek két kies pontját ábrázolják képeink. A kisebb rajz — e sorok elején — a királyi nyaralóhely képét mutatja, épen a vasuti töltés tetejéről, azon pontról, hol a pálya, alant a mély vágásban, Besnyő felé kanyarodik. Szemben, a háttérben, a királyi kastély, az egész tájékszerter mindenhová ellátzó kupoláival; előtte parkozott erdőréz, melynek a vaspályától jobbra eső része, az ugynevezett „fácános“, Gödöllőnek kétségtelenül egyik legszebb,

legvonzóbb pontja. A pályafővel szemben óriási akácok képezte gyönyörű fasor vezet föl a dombos magaslatra; Gizella főhercegnőnek oly kedvenc sétahelye, hogy egyik utóbbi ittléte alkalmával, a régi kedves táj vizionálásának örömeiben, gyermeked érzéssel még a fákat is megölelte, virágos tanuit hajadonkora itt virult boldogságának. E fasor mellett jobbra-balra tisztás térség vonul, mely egykor nyaralók helyéül vala kitérve; a terv azonban nem sikerült, s így a tér beépítetlen maradt. A domb tetején kezdődik az erdő, melyen különböző irányban, mindenütt jól gondozott utak vezetnek keresztül, s helyenként található padokkal az elfáradottnak pihenőt, a táj szelid szépségében gyönyörködni tudó szemnek pedig új meg új gyönyört és élvezetet kínálva. Órák hosszat el lehetne időzni s merengeni itt a sűrű fáknak hűvös árnyában, s az élvezet, mit a természet szépségének szemlélete nyújt, percekre rövidítené a gyorsan elillanó órákat. A dombnak tulsó lejtőjén a pagony tisztásait magas fű nőtte be, s a természet pazar keze ezer virággal tarkítá ennek hullámzó bársonyát. Néha egy-egy félénk őzike villan fel az erdő sűrűjéből, s illan el ismét a tisztáson át a bokrok másik rejtekébe; kedves tünemény volt, kellemes megrezzenés, csak az kár, hogy a vonzó látomány oly hamar elenyészett!

A nagyobbik rajz az ugynevezett alsó park tavának egy részletét ábrázolja. Míg a Gödöllő körül fekvő erdősegeket s közük a főnebb említett fáczánost is inkább a vadon természet szépségei teszik oly vonzókká: addig a két park-

ban minden lépten-nyomon az emberi kéz esiosbitó gondosságával találkozunk. Az ugynevezett felső park a királyi kastély mögött terül el délnyugatra, s főleg bejáratánál gyönyörű zöld pázsitjával, s a mindjárt ennek elején diszló amaz óriási örökzöld fenyőfájával, melynek tullevelekben dúsgazdag ágai egész a földig hajolnak alá, a legkellemesebben meglepő s lebilincselő képet nyújtja. A legnagyobb göddal rendben tartott széles utak kanyarognak itt, melyekre különféle fák hintik enyhe árnyukat, terebélyes ágaikkal helylyel-közzel olyan lombátort borítva az utak fölé, hogy a nyár legtikasztóbb hévében is kényelmes, kedves sétát nyújtanak. Ilyen az épület balszárnya végén kezdődő vadgesztenye-fasor, ilyen jobbra a tropikus növények telepéhez közelebb facsoporozat. A felső park is nyitva áll a közönség élvezetére, s a belépés csupán akkor van eltiltva, midőn a kastélyba a királyi család tagjai szálltak meg.

A kastély előtti nyílt térről délkelet felé terül az alsó park vonzó panorámája, mely nem kevésbé gazdag a legváltozatosabb és legszebb facsoporozatokban. E parkrész háttérét emelkedő dombok s egész erdővé összebörölő sűrűség képezi.

E parknak legfestőibb pontja kétségtelenül a tó környéke, melynek délkeleti partját épen képkünk is mutatja. A tó medrét a Szada alatti völgyben fakadó Rákos patakja táplálja vizével, melynek fölöslege aztán a délre fekvő Lid alatt ömöl le egy kisede vízesésben s patak gyanánt folyta'ja tovább útját Isaszeg felé Budapest irányában, s a merre lejt, partjait mindenütt buja

RÉSZLET A GÖDÖLLŐI ALSÓ PARKBÓL. — KELETI GUSZTÁV RAJZA.

zöld fű és a körötte kékellő millió nefelejts szegélyezi.

A tó ama tulsó partján, főleg a hidacska közelében, óriási nyárfaik pompáznak, ritka példányok úgy nagyság mint épség dolgában. Leülni e hatalmas fák árnyékában, hallgatni leveleik örökké hangzó halk, szelid zizegését, sutogását, hallgatni a tóból kiömlő víz elandalító mormolását, innen nézni csendes nyári estén, bárányfűs égen a nap leáldozását: valóban olyan élvezet, melynek édes emléke soká, soká megmarad a természet bájában igazán gyönyörködni tudó ember szívében. A nap lánggolyója mind alább-alább száll a kastély kupolái s az azokat környező fák koronái mögött, bucsusugárai megaranyoznak mindent s tűzvidék feketének végig a tó csendes tükörén. Ennek sima felszínét legfőbb a tavon ringatózó hattyúk török meg imitt-amott, a mint csendesen tova usznak, vagy vitorlává duzzasztott szárnyaikkal úszik szelid játékukat, vagy a tó vizeből föl-főlesapodó halacszkák, melyek ezüstös pikkelyei majd itt, majd amott csillannak meg egy röpké pillanatra, s aztán halk csobbanással tűnnek alá ismét a víz mélyébe. A nap egészen leáldozott már e közben, csupán aranyos küllői s az ég boltjának piros fénye jelzi leszállta irányát, s mire ez a pir is eltűnt az égszínéről, a fölötledező csillagok képe mosolyog már a tónak sima tükörében, s nem sokára a hold teríti szét halvány világának ezüstjét a most még bővösebb szépségű tájakon.

Örömmel idős, majdnem elváthatatlanul, még az emlékezés is e kedves képnél, mely csak mása a valóban; mennyivel örömebb az igazi szemlélet magán a valóságban!

Sok volna még megírni való a kedves Gödöllőről. A harasztú erdő, a vadászlat, a juhász ház mellett vezető erdei út a szép kilátással gyönyörködtető pavilonhoz, a besnyői táj, a batabi vadregényes vidék; — de leírásunk ez alkalommal csupán két képünk magyarázatára szorítkozhatott, s amazok bővebb leírását akkorra tartjuk fenn, ha ugyanazon művészi kéz, mely e képeket oly hiven s oly ihletten rajzolá, amazoknak is hasonló sikerült rajzaival alkalmat fog egykor ismét nyújtani e kedves helyekről adandó megemlékezésére.

GYÖRNY VILMOS.

A kivágott arczkép.

Elbeszélés.

Irta EÖTVÖS KÁROLY.

(Vége.)

Nagyot sóhajtott. A sóhaj onnan tört fel, annak az öreg szivnek mélyeségek fenekéről. Szemeit, azokat a nagy, megtört fényű szemeket mereven az ég felé irányá. Mint a lenyugvó nap, ha vissza tud emlékezni hajnal derűjére, olyan volt ama szemek fénye.

— Hát Borena szívére tették a képet? — kérdezé. — Ugy-e ő maga kívánta így! Ugy-e ez volt utolsó akarata? Említett-e engem, a gyilkost, a ki megölte egy világnak boldogságát?

— Nem említette bátyám, legalább így nem. A kép közepén ki volt vágva. Az a gyönyörű női arcz nem volt rajta, csak a két ifju. A szentegyház papját rendelte magához s annak színe előtt és istennek színe előtt örök üdvére, örök kárhozatára rendelte meg, hogy a két ifju arczát kihúllt szívére tegyék s vele együtt eltemessék.

Az öreg sokáig, nagyon sokáig némán nézett az alkony sugarától bearanyozott levegőbe. A lenyugvó nap sugarai törtek be az ablakon át s egy nagy tükörlapon visszakergetve ott huzódtak össze az aggyasztán hófehér fürten s a kivágott arczképen. Végre beszélni kezdett, lassan, töredevez, retentő emlékekkel viaskodva.

— Sohase volt még szebb leány, mint Göröcsönyi Bóra, és sohase volt még oly két jó barát, mint Csóthy Miklós és én. Egy faluban születünk, együtt nővelkedtünk, erdők árnyain, vizszakadékok mélyeiben, sziklák magasán együtt játszadoztunk. Viszály nem volt köztünk soha. Szívünk, lelkünk, vágyaink, ábrándjaink egyik

valának. Megesküdtünk, hogy egymás javára meghódítjuk a világnak minden boldogságát.

Nyolcz évesek valánk, mikor a kis Bóra született. Hogy szerettük mi azt az apró kis teremest! Hányszor eloptuk a bölcsőből, hányzor elkértük édesanyja szíveről, hogy elvihessük magunkkal a ligetbe, a napfényes gyepre, a víz-esés mellé, hogy ő gyönyörködhessék a világban és mi gyönyörködhessünk ő benne. Olyan szép volt, mint egy csillag, s olyan kedves, olyan illatos, mint egy virág. Olyan komoly volt mindig, mint a bölcsőség, s szép két szeme egy mosolygott ránk, mint a boldogság. Így nőttünk fel örömben és üdvösségben mind a hárman.

Mi ketten együtt végeztük az iskolákat, együtt mentünk a nemesi fölkelő sereghez, együtt végeztük a hadjáratot; szívünk, erszényünk, örömrünk és végtetünk közös volt. Csóthy Miklós megmentette az én életem, én megmentettem az ő életét, csaták halálos küzdelmeiben egy öresillagunk volt s csata után együtt ábrándoztunk a szép Bóráról s arról a nagy kötelesegről, miként tegyük őt boldoggá egész életére.

A hadjárat végén haza mentünk. Első utunk Bórához volt. Oh az a találkozás, az volt kezdete az örök kárhozatnak!

Kifejlett szűz volt már. Imádandó alak, mint oltárkép. Két örömkönyv rezgett két szemében, midőn egyik kezét Miklósnak nyújtá s a másikat nekem. Mindkét keze reszketett az örömtől s tán a szerelemtől. Ez a találkozás kelté fel bennünk a szerelem olthatatlan szomját.

Elváltunk. Csodálatos érzésnek hatalmas vett rajtam erőt. Agyam szédült, szivem részeg lett s szemeim káprázatában iszonyu ábrándok alakjai lebegtek. Százszor jutott eszembe, hogy Bórának enyémnek kell lenni s Csóthytól el kell őt ragadnom. Százszor üldöztem el magamtól e szentségtörő gondolatot és mégis mindig visszajött. Egész napot és éjszakát étel, ital és álom nélkül töltém a rengetegben.

Hajnalban fölkerestem Csóthy Miklóst. A napot és éjszakát ő is úgy tölté, miként én. Rajta is az a hatalom vett erőt, a mi én rajtam; ő is azon gondolkodott, a min én. Én őt kerestem, ő engem keresett.

— Miklós, szólát, mond meg nekem, te is úgy szereted Bórát, mint én? Életed és halálad függ az ő szerelmétől, mint az enyém?

Miklós nem szólt, csak megszorítá kezem és nyakamba borult és azt kérdezé: mit tegyünk?

— Barátom, én elszántam magamat. Viszszamegyek a katonasághoz, soha lábam e vidékre nem teszem, neked boldoggá kell lennem.

Miklós eltaszított magától. „Őrült — mondá — te akard utját állani annak, hogy én teljessem baráti kötelesesem? Neked itt kell maradnod, az én sorsom a katonaság sorsa.“

Lehetetlen volt szavára hajtanom és ő nem engedett. Mindketten el nem bujdoshatunk s mindketten Bórát el nem hagyhattuk. Keserű küzdelem után abban állapodtunk meg, hogy együtt elmegyünk Bórához s rá bizzuk, hogy végtetünk mérlegébe ő vesse szavát és elhatározását.

Megtörtént. Bóra sohase volt szebb, mint e hajnalon. Ott volt kertjében, virágai között, hollóhajával, hófehér ruhában, fényes angyalarczal. Reszkettünk, lábaink tántorogtak, midőn feleje közeledtünk. Tán ő sem aludt az éjszakán. Szemeit a szerelem rettegésével meszrészté ránk.

Oda mentünk hozzá. Megfogtuk kezét. Miklós nem tudott szólni és én sem tudtam szólni. Végre erőszakosan tört ki belőlem a felkiáltás:

— Bóra, válaszsz közlünk, mert különben mindketten el vagyunk veszve.

Bóra nagyot sikoltott. Két kezével homlokához kapott s aztán záporokint ömlötték könnyei. Végre hozzánk fordult, ránk nézett s reszkető ajakkal, suttogó hangon mondá:

— Nem választok, nem tudok választani. Legyünk egyik mindahárman mindörökké.

— Lehetetlen! Miklós és én egyszerre kiáltottunk fel.

— Boldogtalanok, szólt Bóra, hogy választok én közületek? Szivem a tiétek s én szivemet ketté nem törhetem. Várokoztatok. Egyik vagy másik lemond idővel közületek s ha isten úgy rendel, én meg tudom várni azt az időt.

Eltávoztunk. Én haza mentem, apám házához s vadászfegyverem magamhoz vettem. Kimentem az erdőbe azzal a szándékkal, hogy magamat agyon lövöm.

A Bakonynak egyik magas orma volt határunkban s szülőink közös birtokában. E hegynék derekán óriási szakadékok két partján sűrű rengeteg volt, mely még fejszét soha nem látott s embert is keveset. Nagy vadak kedvezetanyája volt ez s én oda mentem. Szép nyári nap volt s rekkenő hőség, fojtó levegő, a mint a hegy dereka felé fölsettem.

Komoly és elszánt voltam. Apámtól és anyámtól nem bucsuztam el, nem tudtam elbucszni, de mindkettőnek megcsókoltam kezét. Szó nélkül, mint szoktam, de keserű könyeimet alig tudtam visszatartani. Őh az élettől oly nehéz volt megválnom! Oly fiatal, oly erős voltam s oly sok bűt és bánatot kellett Bórának halálommal okoznom. Ha Miklóst szerette is, ha boldog lehetett is idővel, én tudtam azt, hogy halálom örök árnyéket támaszt szívének egyik szögletében. De azért elszánt valék. Kettőnké nem lehetett és én Miklósnak és magamnak és baráti viszonyunk lealkudhatlan kötelesegtének tartoztam azzal, hogy a két nemes sziv boldogságát ne zavarjam életemmel s tegyem lehetővé halállommal.

Ezt az arczképet itt fejem fölött keblembe rejtém, szivemre helyeztem. Midőn bementünk a hadsereghez: akkor rajzolá azt egy átutazó művész. Három példányban Bóra és Miklós számára s az én számomra.

Nem tudtam mi történt velem; azt sem tudtam, a napnak mely időszaka volt. Öntudatlanul haladtam fölfele a rengeteg árnyaiban. Csak azt vettem észre, a mint a meredek hegyszakadéknak partjához jutottam.

Kis tisztás volt itt. A nap ide tüzött s rettenetes melegét ide árasztá. Benéztem a napba; azt hittem, utoljára nézek belé. Oda támaszkodtam egy óriási fa oldalához s löfgyverem elővettem s gondosan fontolgtátam, miként vessek véget életemnek, hogy a szivemen fekvő arczkép sérülést ne szenvedjen.

Borzasztó csend és némaság volt körülöttem. Vadnak nyomát se láttam, zaját se hallottam, a falevél sem mozdult. Már-már készen voltam rettenetes elhatározásommal, midőn a szakadék tulsó partján zörejt vettem észre.

Csóthy Miklós jött. Löfgyver volt hanyagul löggattott jobb kezében. Lassan, ámolyogva lépkedett, föld felé fordított arczal. Az egyetlen nemes barát bizonyosan azzal a szándékkal jött az elhagyatott, rideg vadonba, a melylyel én.

Velem szemközti óriási bükkfa állott a szakadék tulsó partján. A bükkfa már agg volt, alsó és közép koronája még zöld, de fent a csucson kopaszon állottak ágai, mint csontváznak karjai. Miklós e fa mellé állt s felém sem tekintve gyorsan látszott mozdulatokat tenni, melyek az elszánt elhatározás gyors végrehajtására mutattak.

A fák levelei mozogni kezdtek. A távolból zugásnak hangjai tolongtak felénk. Koronként

egy-egy távoli mennydörgés moraja hangzott el. Vihar készülődött, melyet azonban Miklós nem látszott észrevenni. Pedig úgy tűnt fel előttem, mintha a vihar iszonyu gyorsasággal törne felénk. A végzetes pillanatban átkiáltottam barátomhoz:

— Miklós, Miklós, mit akarsz elkövetni?

Alig száz lépés távolság volt köztünk, de köztünk volt az áthatolhatlan szakadék. Harsány hangom a viharzugásban s az erdő morájában is hozzá hatott s megrettenve, löfgyverét kiejtő kezéből. Körülnézett, alig tudott fölismerni. A szakadék széléhez mentünk mindketten. Miklós arca halothalvány volt, midőn hozzám átszólt.

— Szegény barátom, miért kiáltottál rám! Lásd neked is, nekem is, Bórának is jobb lett volna, ha e pillanatban megtörténik, a minek előbb-utóbb meg kell történnie.

— Nem, Miklós, neked élned kell. Tedd boldoggá Bórát, egyetlen kötelességed ebből áll a világon.

Vita támadt köztünk. Ő nem akart engedni. Ő olyan nemes, olyan szent volt ebben az utolsó pillanatban. Ez volt köztünk az első és egyetlen felett csattogott. A szakadék mélyén már hőmpolygott az ár, noha felettünk még nem esett, csak a villámok cikizkáltak.

A vita hevében és a vihar morájában és a villámok retentő harszai közt örült, kárhözatos gondolat villant meg elmémben.

— Miklós, kiálték, állj oda a fa elé és én is ide állok a fa elé s a legelső villámfénynél löjjük egymásra fegyverünket. A ki életben marad: legyen üdvözült.

— Jól van, áldjon meg az isten e gondolatért. — Ezt felelte s ment a fához, fegyveréhez. Én is mentem s azt gondoltam: én nem fogom őt czelba venni.

Fölemeltük fegyverünket s egymás felé irányoztuk. Egyetlen pillanatig így álltunk szemközt egymással.

A másik pillanatban iszonyu fény és dörögölés terített le a földre. Szemem világa elvesztett s agyamat szédülés lepte meg. De felugrottam rögtön s kerestem Csóthy Miklóst. Ő nem állt helyén.

Mint örült, agyamhoz kaptam s hajamba markoltam két kezemmel. „Miklós, Miklós, hova lettél?“ Oda rohanam a szakadék szélére. Az iszonyu mélység szinig volt már rohanó árral s a jeges zápor fejem fölött csattogott, de a fájdalom nem érzem.

A szakadék szélén megálltam. Észrevettem Miklóst. Arccal a föld felé feküdt a tisztás gyepen az óriási fától néhány lépésnyire. A fa lobogó lánggal égett mint torony. Istennek haragja lángolt a rettenetes tűzben.

Mi volt ez? Visszarohantam fegyveremhez. A fegyver ki volt löve, öntudatlanul kellett kilőnöm. Ujra a szakadék szélére rohantam a hí barát nevét kiáltozva. Ő ott feküdt s borzadva láttam, hogy mellőle a gyepen véresen folydogál lefelé a zápor árja.

Őrjöngve, vadállati dühvel és erővel ugrottam a szakadék árjaiba, hogy átmehessek. Sziklák, ledöntött szálkák törték össze tagjaimat. Az ár lesodort, de azért keresztültörtém rajta. Száz ölnyire az iszonyu tett színhelyétől az ár kilőkött a tulsó parton. Össze voltam zuzva, erőm elhagyott, négy kéz-láb másztam fel iszonyu kiinal barátomhoz. Még mindig ott feküdt, de már az alóla kifolyó víz nem volt véres. Arczát fölemelém s nyakán nyílt ajku sebet láttam akkorát, mint egy golyó szokott vágni.

Elordítottam magam. Felugrottam, keresem fegyverét, hogy magam agyonlőjsem. E

pillanatban földrendítő harsogással ledült az ég, óriási bükkfa s iszonyu lángjaival és zsaratnokával eltemette egyetlen barátom holttestét. Ezt még láttam s aztán eszméletem elvesztettem.

Midőn eszméltre tértem, éjszaka volt körülöttem. Gyönyörű, enyhe, hűvös éjszaka. A csillagok mosolyogva ragyogtak az égen s az erdei rigó gyönyörű dalt énekelt a lombok között. Villám nem csattogott, ár nem zúgott, vihar nem tombolt többé. De én lázban voltam s nem volt erőm lábra állni. A fának lángja elhamvadt már s Miklós holttestét nem láltam. Az égi tűz fölemeszté azt.

Lázban, kiinal, tört-zúzott tagokkal vándorogtam lefelé a völgynek. Meddig jutottam: nem tudtam meg. Eszméletem újra elhagyott. Jó emberek találtak meg s haza vittek. Csak otthon, az ágyban, kiállott iszonyu betegséggem után, hetek mulva jöttem magamhoz. Anyám és Bóra volt mellettem. Az életet visszaadták, de a boldogságot nem tudták visszaadni. Én löttem agyon barátomat.

Ettől a gondolatától nem tudtam szabadulni. Ez a gondolat megölte szivemet. Midőn már lábra tudtam állni, hónapok mulva meglátogattam Bórát. Kezét megkérni nem volt bátorságom. Szentségtörésnek tartottam volna ezt meggyilkolt barátom emléke ellen.

Bóra eltalálta gondolatom. Oh, ő keresztül látott lelkenek sötétségén s édes, szelid, fájdalmas szavakkal, melyek lelkem összetépték, mondá:

— Édes barátom, én nem tudom, én nem kérdem, hova lett Miklós, hanem a mikor ő majd előjön s esküvőnkél jelen lehet: akkor neked adom kezem. Addig csak szivem legyen tiéd, mely élni fog eltávoztott barátunk emlékének fájdalmával. Adjon neked az élet enyhülést.

— Oh Bóra, én nem akartam megölni Miklóst!

Ennyit tudtam mondani s aztán eltántorogtam onnan. Elhagytam azt a vidéket, elhagytam apám és anyám és sohasem tudtam többé visszamenni. Több mint ötven éve hordom és táplálom e nyomorult élet kintait.

— Az aggyasztán kimerült e beszéd alatt. Minő élet s mekkora fájdalom volt az övé! Beszéde végén már csak suttogni tudott.

— Itt vagyok, fiu — szólt — e vérszinű ágyban. Mindenütt és mindig — ha lefeküdtem — azt a vért láttam, mely egyetlen barátom mellől szivárgott a szakadék partján, a zöld gyepen. E vérszinű ágyban legkevesebb látom azt!

— Te vagy fiu, az első ember, ki abból a világól, melyet én örökre elhagytam, ide jöttél. De te sem jössz többé és más sem jön.

— Te hoztad fiu, az első örömhírt, te mondád, hogy Bóra szívére tétette a halálban azt az arczképet, melyen az enyém is ott volt. Ez a hír volt ötven év óta egyetlen boldogságom. Ezzel megyek a sirba. Azt az arczképet, fejem fölött, te is szivemre tedd.

— De oda tedd. Egy óra mulva ott legyen. Szólni akartam, de az öreg behunyta szemét. Én alig tudtam könyeimet visszatartani. Most már tudtam a kivágott arczkép történetét.

Még egyszer felnyitá szemeit, melyekben már nem az a fény lángolt, mely a földieké. Elhaló hangon mondá:

— Fiu, szivemre tedd a képet. Többé nem szólt és nem mozdult.

A nap már lealkonyodott. A kis szakács lámpákat hozott be. A kis szakácsal bejöttek az ebek is. Azt hittem, alszik az öreg.

Az ebek oda mentek hozzá, megnyalták kezét s szomoruan el kezdtek üvöltölni.

Az öregnek megszűntek szenvedései.

— Most már ott nyugszik a gyümölcsös fák alatt, melyek minden tavasszal virágot hoznak, s a kivágott arczkép ott nyugszik szive fölött, mely többé nem hoz virágot soha.

A legkisebb égitestek.

Babszem Jankó históriái betedhetországra szólanak. Nincsen gyermek, ki ne tudná, milyen kényelmes sátrat tudott útni egy borsikagombának az árnyékában, milyen könnyen járt-kelt át a kuleslyukakon, hogy huzta meg magát látatlanba a legparányibb helyen, s hogyan vitte ez által végbe a legesodálatosabb dolgokat. S nemcsak gyermek nincsen, ki ezeknek a tudásában járatlan lenne, de még a népek is megalkották magoknak valamennyien apró hőseit. A magyar Babszem Jankó, a német Däumling, az angol Tome Puce mind ikertestvérek, sőt még egy leánytestvérök is van a Mab királyné. Shakespeare is ismerte már a kicsikét, a ki „kicsinyke bábu mintegy gyürü achátja, melyet újján egy tanácsos visel“.

Ennek a Babszem Jankó rokonságnak megvan a maga hazája is, a honnan valamennyien származnak. A mese ugy tartja, hogy ezeknek külön országuknak kell lenniök, külön társadalommal, hol ők, a liliputiak, az urak.

S ime a tudomány egyszerre kimutatja, hogy nemcsak külön országok létezik, hanem külön világtestük is. Vannak égitestek, melyek egészen hasonlóan vannak szervezve mint a föld, azokkal a föltételekkel birnak, melyek az élethez szükségesek, van elegendő, de nem túlsok meleg: csakhogy rendkívül kicsinyek. Vannak pedig ilyen égitestek meglehetősen nagy számmal, imént fedezték föl közülök a kétszázadikat.

Ma már mindenki tudja, hogy a föld egy bolygócsillag, mely folyton a nap körül forog, s hogy ilyen bolygó több is létezik. Ilyen pl. a hajnalcsillag, mely olykor este (esthajnalcsillag), olykor reggel látható, s szintén a nap körül mozog. Ilyen a Marsnak nevezett csillag, vagy a Jupiter, melyek mind ragyogó fényes csillagok a menny boltozatán, s egyébként is nagyon hasonlítanak a mi földünkhez. De vannak olyan csillagok is, melyek szintén a nap körül mozognak, távolabb vannak től: mint a Mars, de közelebb mint a Jupiter, s rendkívül kicsinyiségöknél fogva csak jó nagyítócsővel láthatók.

A tudósok, — különösen pedig Laplace — vizsgálván az egész naprendszernek tömegeit, úgy találta, hogy itt még bizonyos tömeg hiányzik, hogy ezek a roppant égitestek, mint a föld s a többi bolygók nem tartanak egymás között kellő egyensúlyt, s hogy kell léteznie olyan tömegnek is, mely akkoriban még nem volt ismeretes, s mely az egyensúlyok mérlegét mint valami mozgó nyomatók né hagnya jobbra vagy balra lebillenni, hanem tartása font a rendet. Ezt a tömeget azonban nem sikerült fölfedezni csak az idők hosszu folyamában, azon bolygók alakjában, melyek a Mars és Jupiter között kerüngenek.

Az elsőt közülök Piazzit találta fel 1801. január 1-én, ugyanazon módon, melyen ezeknek legtöbbjeit, hogy t. i. egy napon egészen máshol mutatkozott ez a csillag mint előttevaló nap. Az állócsillagok és bolygók épen abban különböznek egymástól lényegileg, hogy míg amazok az égboltnak folyton egy ugyanazon helyét foglalják el (a Hattyu pl. mindig ott van a tejút elágazásánál, a sarkcsillag a göncölzésekere két hátulsó csillagának folytatásában), addig a bolygók egyre változtatják helyüket, s még az egymásra következő napokon is máshol meg más-hol láthatók. Piazzit is azt vette észre, hogy a csillag, melyet ma még egy meghatározott helyen látott, holnapra kelet felé távozott, s ezzel megmutatta azt is, hogy nem állócsillag, hanem bolygó. El is keresztelték mindjárt annak a görög istennőnek nevével Junónak, a kinek még nem volt az égboltozaton csillaga.

Ettől az időtől fogva egészen 1845-ig mindössze csak 5 ilyen bolygót fedeztek föl, de míg addig a találás egészen a véletlen műve volt,

ekkor rájöttek arra is, hogyan kell azokat keresni. Csináltak lehető pontos mappákat az égboltról — a melyekbe még a legkisebb rangú csillagok is bele voltak rajzolva, s az ég legkülönfélébb helyeit fölmutatták, ha nem találnak-e ottan olyan csillagot, mely a mappába belerajzolva nincsen. Ha ilyen eset mutatkozott, akkor csak két eset lehetséges. Vagy az nézte el a dolgot, a ki a mappát csinálta, s nem rajzolta oda azt, a mi tényleg ott volt, vagy pedig az a kérdéses csillag csakugyan nem azon a helyen állott a térképezés idején, melyen később a vizsgáló találta. Előbbi esetben álló-csillag, utóbbiban bolygó. Hogy voltaképen melyik, azt rövid időn el lehet határozni. Nem kell egyéb, mint az, hogy az ember egy este pontosan meghatározza a csillagnak a helyzetét, s másnap utána nézzen, hogy elment-e onnan vagy ott maradt. A bolygó már egy-két nap alatt észrevehető mozgást végez, az álló-csillag állandóan ugyanott marad.

A fő tehát az, hogy olyan csillagot találjon az ember, mely az ég mappájában nem foglaltatik. S vannak csillagászok, kik kizárólag ezzel foglalkoznak, s igen szép eredményeket mutat-

Valjon egy a puszták kezepére került kő nem nyújthat-e számos féregnek tanyát, vajon egy falevél nem képezi-e egész világot azoknak a lényeknek, a melyek rajta élősködnek? Hanem ha vannak ott lakók, nem valószínű, hogy akkorák legyenek mint mi, alkalmasint planétájukhoz alkalmazva sokkal kisebbek. Csak kicsiny Babszem Jankónyi nagyságuk, csak akkorák mint Gulliver liliputijai.

Hoitsy Pál.

Szilveszteri mesélő.

Itt a hosszú téli esték mesemondó világa. A hideg odakünn közelebb hozza egymáshoz a sziveket, hogy egymás tüzenél melegedjenek. A család, a szomszédok, a barátai körösszejönnek a meleg szobákba, s folynak a társasjátékok, enyelgő évelődések, ártatlan emberszólás s általában a mivel az unalmas időt kellemesen elűzni szokás.

Mily nagy áldás aztán ily téli összejöveteleken, ha van valaki, a kit a gondviselés megál-

közvetlen veszély által támasztott rémületet, melynek hatása alatt elsápad, eltorzul az arc, megmerevnek a tagok, ha nem azt a nyomasztó, mégis kellemes érzést, melyet rémes történet elbeszélése szokott fölkelteni, s melynek benyomása alatt fiatal lányok felve bujnák este ágyukba, s a halottak álmukba vegyülnek.

Xobeth műve valóságos drámai jelenetet ábrázol. A drámaiság képezi előnyét és hátrányát. Alakjai színpadiasan csoportosulnak, úgy látszik, mintha valamennyi szerepet játszana, s a művész azon pillanatban varázsolta volna őket vászonra, mikor a jelenet izgalma tetőpontra jutott.

A főalak nagy hévvel beszél el valamely rémes történetet. Talán rablókról, hazajáró lelkekről beszél, vagy az ördög viselt dolgait meséli el, — mindegy! Hallgatói szintugy nyelik szavait. Valamennyinek arcán ugyanaz az érzélem, de más és más, jellemző alakban tükröződik vissza. Az elbeszélő árnyéka a falon rémes alakot ölt, a sátán alakját. A világítás, vagy csak a hallgatók fölízgatott képzelme rajzolja a falra árnyát ily rémesnek? Talán mind a kettő. Bizo-

SZILVESZTERI MESÉLŐ. — XOBETH SPANYOL FESTŐTŐL.

hatnak föl. Így pl. egy francia festő Goldsmid párisi lakásának ablakából 14-et fedezett föl, Peters clintoni (amerikai) tanár pedig 43-at. Igen sokat Palisa János is, a polai csillagásztornony igazgatója. Ugy hogy jelenleg már 200 ilyen test ismeretes.

Ezek az égi testek mind nagyon kicsik. A legnagyobb Vesta, melynek sugara alig 26 mérföld, s egész felülete nem több mint 8000 négyzet mérföld, tehát akkora, mint a földön egy ország a kisebb fajtából. De van ezek között az égi testek között olyan is, mely akkora felülettel bír mint nálunk egy vármegye, s melyet 24 óra alatt be lehetne utazni egészen körül, a mit a mi földünkön a regényhősök is csak 80 nap alatt tudnak megtenni. Sőt akad közöttük olyan kicsiny, a melyen a gróf Schönborn vagy herceg Eszterházy uradalmi sem férnének el.

Valjon ezeken az égi testeken is van-e élet? Valjon ott is megférnek egymás mellett élő lények? „Bizonyosan” — mondja Flammarion Kamill, midőn épen e tárgyról beszél. Valjon nem tesz-e a nagytű-űveg a mellett tanúságot, hogy egy csepp vízben a lények sokasága él?

dott azzal, hogy szépen folyékonyan elő tudja adni gondolatait, úgy hogy mindenki gyönyörködhessek bennök, olykor elmésen, hamiskásan, komor színézéssel, páthoszszal vagy lelkesedéssel s a retorika ama figuráinak felhasználásával, melyekre a természet tanította maga. Egy-egy mesemondó, régi troubadourok vagy hegedősök családjából való, ki magával tudja ragadni hallgatóit, megleveniti szemök előtt az előadott képeket s úgy tud hatni képzeletükre, hogy látni vélik az elmondott történetet, alakjait és jeleneit, mintha csak magok előtt látnák. Egymást szerető szívek epedése, küzködése az ellenök esküdtött ármánnyal, egy-egy rablóhistoria vagy kísértetes mese idegfejesítő borzalmaival, gonosz lelkek üzemel, — hah, mint borsózik ezektől a jóhiszemű hallgató bőre, mintha csak testi szemével nézne az előadottakat.

Ily falusi mesemondó alakjának s a hallgatók áhitatos csoportjának rajzát veszik olvasóink mai számunkban.

A felelmet kevés mester festette oly meglepően, mint a kitűnő spanyol festő Xobeth, kinek mesteri ecsetje alól e kép kikerült. Nem a

nyos, hogy ez az árny, bár tulásnak látszik, emeli a jelenet hatását. A képről egy spanyol bíráló ezt mondja: „Es una fisiologia de pavor pintada.” („A festett félelem fiziologiája.”) És igaz van.

Egyveleg.

* Az amerikai városok gyors épülése már példabeszédszerű dolog, de minden eddigig felülmul Deadwood példája Dakotá államban. E város nemrég tűz által teljesen elpusztult, a nagy vész után tíz héttel a város már teljesen föl volt építve jó téglaházakból s sokkal szebben és kényelmesebben, mint a régi város. Szeged bezeg nem amerikai város.

A hajótörések s más szerencsétlenségek száma Angliában 1877 június 1-től 1878 június 30-ig 3641 volt, 523-al kevesebb mint a megelőző évben. E szerencsétlenségek alkalmával 126 ember pusztult el s 936 sérült meg. A legutolsó 24 év alatt az angol partokon 46,320 hajó tört össze s e miatt 17,829 élet veszett el.

Uj merénylet a czár ellen.

A legújabb népszámlálás szerint 97 millió lélek s 400,000 négyszög mérföldet meghaladó terület ura, a leghatalmasabb uralkodó, az egyetlen korlátlan kényur, s mégis nyomorultabb a koldusnál, a ki legalább nyugodtan bújhatja le fejét az utcásarki köre, utféli árokpartra. Az orosz czár utja gyilkokkal és robbanó lövegekkel van kövezve, álmaiba is elkísérik a mellének szegzett pisztolyok s egy millió szurony között sem érzi biztosnak életét.

A hatalmas orosz czár ellen rövid idő alatt

most már másodizben, s hozzá számítva az előbbieket, immár negyedikben intézték merényletet decz. 1-én, s habár ez alkalommal sem sikerült az, méltán csodálatot kelthetett a merészség és átgondolás, melylyel a terv keresztül volt vive.

Szeptember elején, midőn még a beavatottak is alig tudták, hogy a czár Moszkvát meg akarja látogatni, a moszkvai vasutól mintegy 500 ölnyre a déli vasut mentén bizonyos Szamarski nevű fiatal ember vett meg 3700 forintért egy házat s egy fiatal nővel s három férfival rögtön elfoglalta azt. Az ujonnan érkezettek csakhamar feltűnést okoztak a szomszédságban,

mivel közel nem voltak ismerőseik, de éjjel kocsikkal gyakran jöttek hozzájuk ismeretlen látogatók. Igen hazafias és teljesen orthodox emberek tekintették őket, mert a ház falai telve voltak a czár és családja képeivel s a különböző szent képek előtt, melyek az orosz házbutorok kiegészítő részei, folytonosan égtek a gyertyák. Csodálatosnak csak azt tartották hogy az ablakok folyvást táblákkal voltak berakva s a lakókat házon kívül alig lehetett látni.

E kis csoport összeesküvők csoportja volt. Házukban 18 láb mélységű gödröt vájtak s azon keresztül s attól vezettek egy akná a föld alatt

A VASUT A ROBBANÁS UTÁN.

1. A HÁZ. — 2. MELLÉK-ÉPÜLET. — 3. ISTÁLLÓ. — 4. AZ ARNA HELYE.

A MOSZKVAI MERÉNYLET SZINHELYE. — AZ A HÁZ, MELYBŐL A VASUTAT FÖLROBBANTOTTÁK.

a mintegy 50 ölnyi távolban fekvő sinekhez, hol felrobbantásra alkalmas eszközök helyeztek el. Nem csekély munka volt ez, mintegy 90,000 tonna földet kellett kivájniuk s elhordaniok, az aknákat kifalazni s néhol feltámasztani s mindezek fölött pontosan kiszámítani tudományosan a kellő irányt és pontot, a melyen a robbanásnak történni kellend.

Hogy a merénylet nem sikerült, mert a főrobbanás nem azt a vonatot érte, melyen a császár utazott, hanem az utána jövő tehervonatot, mely csakugyan nagyon megrongáltatott, azt olvasóink már ugy is tudják; itt csak azt emlíjük még meg, hogy a robbanás oly erős volt, hogy a talajban ötödfél láb mély, 10 láb hosszú s 18 láb széles gödröt turt, egy vaggot teljesen összetört s a fagyos föld egyes részeit 50 ölnyre is eldobta. A rendőrség rögtön kikutatta a házat, meg is találta ott a különböző eszközöket, de a bennlakók — mintha tündérek lettek volna — nyomtalanul eltűntek. Az egész merénylet különben titokban tartatott egy darabig, s maga a császár elmaradt a nála tisztelgők előtt, halálát mondva az istennek csodálatos megmenekülését. Az eset Oroszországban nagy feltűnést okozott s még aggasztóbbá tette a császár buskomor lelkiállapotát és izgatottságát, melybe az ellene minduntalan megújuló merényletek ejtették.

Ünnepély a spanyol árvizkárosultak javára Párisban.

Ez évben, ugylátszik, a „Vizöntő“ volt az uralkodó planéta, mert ugyancsak érezette hatalmát. Mint tavasz elején a mi Tiszavölgyünk, úgy járt most ősszel Spanyolországnak több vidéke is, nevezetesen Murcia tartomány, melynek árvíz-sújtott lakossága fölségelésére Páris újra rendezett a szegediek javára rendezetthez hasonló ünnepélyt.

Deczember hó 19- és 20-ka közötti éjjel volt az ünnep a Hippodromban. Este fél kilenckor nyitották meg a roppant helyiség kapuit, s ettől kezdve, a míg csak belefért, szakadatlanul tolt a közönség a cirkus felé, mely tündéri látványt nyújtott. A középső körtér, az aréna, teljesen eltűnt egy 4000 négyzetmétert meghaladó padló alatt, melyen egymásután tűntek föl a Spanyolországra, nevezetesen épületeire, vidékeire emlékeztető képek, falusi és városi részek, murciai, granadai, stb. tájképek, — a giraldai híres körut melletti részek, a sevillai székesegyház, teljesen hű mintázatban, mely bár természetesen kisebb volt is az eredeténél, még így is fölöttéval csaknem a Hippodrom tetejéig. — Tavolabb a párisi képes lapok által kiállított csoportozat, majd mintegy tizenöt kisebb épület, mind helyi spanyol jelleggel, vonta magára a figyelmet, fák, gazdag délszaki növények, ritka virágok közé helyezve, továbbá husz-huszonkét gyönyörűen díszített kis nyaraló, az aréna körfalához támasztva s egymástól zöld lombozat által választva el.

Köröskörül az első emeleten a páholyok, erkélyek vörös bársonydiszítással voltak ékítve; a zártkörű köröskörül, mint egy óriás körfal, vonultak sárgával szegélyezett vörös selem ékítéssel s általában az egész roppant tér szemképráztató pazar fényvel volt földszívre legkisebb zugáig, legtöbb részében a spanyol nemzeti színeket tüntetve föl.

Két nagy „velum“ — eres — egyike a francia pavillon virágos bársony színeiben, másika selyem, spanyol nemzeti színeiben, lánzsza-alakban vonult a díszerkélyek fölé, mint egy sátor borítva rájuk. Három más nagy erkély nyitva volt fölül, a középsőt a hivatalos személyek, másik kettőt az opera és konzervatorium közreműködő nyolczszáz tagja, továbbá a nemzetiség, tüzéség és a katonai műszaki ezred zenekara foglalták el.

A falakat zászlók és trofaeumok borították, a kupoláról szálak lógtak alá a szőnyegeknél, füzereknél, szalagoknak s mindenféle nagyságu, színű és alakú lámpáknak és lámpionoknak. De a gázlámpák száma is ezerek ment s ehhez járult még a villanyvilágítás, ugy hogy a Hippodrom belseje sajátos diszítésével és vakító fényével olybá tűnt föl, mintha fölggyújtották volna.

Tíz órára egészen megtelt a roppant helyiség, azontul nem fért bele senki s a bejáratok-

nál vissza kellett utasítani a közönséget, mely már nem kaphatott jegyet. A szerencsésebbek, a kik előbb gondoskodtak jegyről, fényes öltözétekben jelentek meg, többnyire világos ruhában, drága ékszerekkel, gyémántokkal. A párisi sajtó képviselőinek emelvénye előtt mintegy hatvanhetven fiatal leány helyezkedett el. Ezekből fogtak kikerülni a világhódító művésznők, kik még ma ismeretlenek, mert ezek a konzervatorium növendékei. A közönség közt megjelent Izabella a spanyol exkirálynő, a spanyol nagykövet s a marokkói követ festői fejez buruszában.

A rendezők egyike által adott jelre a zenekar kétszáz tagja rázendítte a „Portici néma“ nyitányát, mire rövid szünetekkel a program többi száma következett, köztük a nagyhírű „Magyar induló“.

Egyszerre, roppant taps között, megjelent 50 spanyol csendőr-guardia civil — kettős sorfalba állván a hivatalos erkély jobb- és baloldalán; utánok következett két spanyol katonai zenekar, nemzeti indulókat játszva. Aztán hatalmas dopörgés között a madridi *ayuntamiento* öt *alguazilja* tűnt elő, löhötán, II. Pülöp idejéből festői fekete öltözetben minden díszítmeny nélkül. Ezek valamennyien katonásan köszöntvén uralkodójuk anyját, körüljárták az arénát s újra megjelentek a „torrerók“ a bikaviadorkor élén. Ez utóbbiak megjelenése egész mozgást idézett elő a kíváncsi közönségben, mely gazdag díszöltönytűk láttára többször hallatá a csodálkozás fölkiáltásait. Valamennyien *monterát* viseltek fejükön, míg derekukat díszesen kivarrott kis mellény borítá gazdagon sujtásosza arannyal. Majd az *espadák* jöttek, aztán négy *matador*, a *chadrillák*, *banderillerók*, *chulok* és *picadorok*, az utóbbiak lovon, végül öszvérfogatú szekerek, kik a viadal térértől elszokták szállítani a megölt bikát és lovakat.

E festői csoportozat roppant tapsot idézett elő. Majd egy gitárokkal és mandolinokkal felszerelt csoport jött murciai viseletben, aztán andaluziai táncosok is meghallotta, s ki „Musikalische Stationen“ című művében megírta az érdekes adatokat.

A művésznő azzal a művésznőknél minden esetben ritka vallomással kezdte elbeszélését, hogy ő, fájdalom, már koros asszony, 1843. febr. 19-én született.

„Én, — ugymond, — a szinpad gyermeke vagyok s mint a katonák gyermekeinek, tulajdonképeni hazám nincs is. Atyám sziciliái volt, anyám római nő, Madridban, a hol az olasz staggione alatt mindketten énekeltek, születtem, neveltésem pedig New-Yorkban nyerte. A nyelvek közül legelőször az angolt tanultam meg és csak azután az olaszt, végül a francziát és spanyolt. Igen fiatalon kerültem Amerikába, a hova szüleim egy olasz impresszarioval telepedtek át. Atyám Patti Salvator — mintha most is látánám magam előtt a magas, természetes férfit, fehérfürtös hajával, fekete szemével, midőn mint kis családi asztalnál csendes, barátságos előülje, a levest kiosztotta, — gyakorlott énekes (tenorista) volt s a társaság kedvelt tagja. Anyám több volt ennél: nagy művésznő. Hírnevét első férjének neve után, mint signora *Barilli*, Olaszországban nyerte. A közönség által kitüntetve, még *Gritzi* is féltékeny né tette, a ki egy ízben általa elhomályosította, nem akart többé anyámmal ugyanazon városban föllépni. Egész családnak zeneértő volt; mostoha testvérem, Barilli, szintén jóhírű énekes, adta nekem az első énekleckéket és pedig egész rendszeresen, nem játszva és kapkodva.“

Tehát nem sógora, Strakosch volt első mestere, mint legtöbb életjárában állították. Ez csak később jött New-Yorkba, mint jeles zongoramester, hol elvette Adelina nővérét, Amáliát, az akkori mezosoprán énekesnők egyik leghíresebbikét, ki azonban hangját elvesztette. De halljuk a művésznő elbeszélését tovább:

„Zongora-órákat nővéremtől, Sarlottától vettem, ki zongoraművésznőnek képezte ki magát s csak később fedezték föl, hogy gyönyörű hangja van s még magasabb az enyémmel. Így lett énekesnő, persze csak a hangversenyteremben, mivel kora ifjúságtól sántítván, nem volt alkalmas szinpadra.“

„Így éltünk mi együtt a három nővér és egy ifjú, a nemrég nősült fivér, Patti Károly, New-Yorkban szülőinknél a legszebb egyetértésben, gondtalanul. Én már mint kis gyermek örültem szerettem a zenét és a színházat. Minden este, valahányszor anyám énekel, az operában ültem; minden dallam,

Patti Adelina.

Hogy a legközönségesebb frázissal éljünk, melyet „Ó rá“ alkalmazni szokás, hát mondjuk, hogy még eddig túl nem ragyogott csillaga az énekművészet egének. Nem affele meteor, mely egy percze a napnál is jobban vakít s aztán maga is sötétségbe merül, hanem valóságos fixcsillag, mely ugyanazzal az elsőrendű fényvel ragyog, több mint husz év óta változatlanul. Bejárta a föld mind a két hemisphaeráját, s min-

denütt csillagimádókká tette hallgatóit. Mi magyarok roppant nagyra voltunk vele, midőn a minden világvárosban megünnepelt művésznőről hír érkezett, hogy kegyes leend leereszkedni ebbe a mi nagy falunkba is és susogó bankó-pézünket beváltja csengő ezüstre a hangjával. Siettünk piczi lábaihoz rakni nagy hódolatunk méltatlan kifejezőjét a silány Mammut, s most már nyugodtak voltunk a felől, a miben eddig még kételyünk támadt, hogy Magyarországot külön állammak a nagyhatalmak elismerik. (S mindjárt vetnek rá — rangjához illelőleg — külön sarezot is.)

1874. tavaszán, együtt az ibolyákkal érkezett először Budapestre Patti Adelina. Akkor azonban csak hangversenyben lépett föl, tán akkor tette meg rekognoscizozását, meggyőződendő, vajjon érdemes-e ezt az országot meghódítani. Ugy találta, hogy nem utolsó falat, s aztán föl is lépett a népszínházban Lucában és a Sevillai borbélyban, majd később a Traviatában, s győzött itt is mint győzött mindenütt.

Első lerándulása alkalmával a Vasárnapi Ujság is közölte a diva arcképét, művészi jellemzését és életrajzát. Most, hogy újra látni fogjuk őt és hallani, — nem szeretnénk ismétlésekbe esni, hisz mondjuk, hogy művészi még eddig nem ismer hatatlást, — a mi pedig e finom légi alkat mellett nemcsak művészi, de fiziológiai csodának is mondható, — s így a mit ott róla öt év előtt mondtunk, a mai Pattira is fönnáll.

Ezutal csupán fölemlítve azóta keletkezett s be is rekesztett válópörét férjéről De Caux marquistól, mely oly nagy port vert föl a magasabb pletykavilágban, csak némely adatok kiigazítására és kiegészítésére kívánunk szorítkozni, melyek életrajzába becsuszhat. A helyreigazításra maga a művésznő nyújtott módot, elbeszélve gyermekkorát Hanslicknak, a kitűnő zenészeti írónak, kinek fölolvásait a mult évben Budapest közönsége is hallotta, s ki „Musikalische Stationen“ című művében megírta az érdekes adatokat.

A művésznő azzal a művésznőknél minden esetben ritka vallomással kezdte elbeszélését, hogy ő, fájdalom, már koros asszony, 1843. febr. 19-én született.

„Én, — ugymond, — a szinpad gyermeke vagyok s mint a katonák gyermekeinek, tulajdonképeni hazám nincs is. Atyám sziciliái volt, anyám római nő, Madridban, a hol az olasz staggione alatt mindketten énekeltek, születtem, neveltésem pedig New-Yorkban nyerte. A nyelvek közül legelőször az angolt tanultam meg és csak azután az olaszt, végül a francziát és spanyolt. Igen fiatalon kerültem Amerikába, a hova szüleim egy olasz impresszarioval telepedtek át. Atyám Patti Salvator — mintha most is látánám magam előtt a magas, természetes férfit, fehérfürtös hajával, fekete szemével, midőn mint kis családi asztalnál csendes, barátságos előülje, a levest kiosztotta, — gyakorlott énekes (tenorista) volt s a társaság kedvelt tagja. Anyám több volt ennél: nagy művésznő. Hírnevét első férjének neve után, mint signora *Barilli*, Olaszországban nyerte. A közönség által kitüntetve, még *Gritzi* is féltékeny né tette, a ki egy ízben általa elhomályosította, nem akart többé anyámmal ugyanazon városban föllépni. Egész családnak zeneértő volt; mostoha testvérem, Barilli, szintén jóhírű énekes, adta nekem az első énekleckéket és pedig egész rendszeresen, nem játszva és kapkodva.“

Tehát nem sógora, Strakosch volt első mestere, mint legtöbb életjárában állították. Ez csak később jött New-Yorkba, mint jeles zongoramester, hol elvette Adelina nővérét, Amáliát, az akkori mezosoprán énekesnők egyik leghíresebbikét, ki azonban hangját elvesztette. De halljuk a művésznő elbeszélését tovább:

„Zongora-órákat nővéremtől, Sarlottától vettem, ki zongoraművésznőnek képezte ki magát s csak később fedezték föl, hogy gyönyörű hangja van s még magasabb az enyémmel. Így lett énekesnő, persze csak a hangversenyteremben, mivel kora ifjúságtól sántítván, nem volt alkalmas szinpadra.“

„Így éltünk mi együtt a három nővér és egy ifjú, a nemrég nősült fivér, Patti Károly, New-Yorkban szülőinknél a legszebb egyetértésben, gondtalanul. Én már mint kis gyermek örültem szerettem a zenét és a színházat. Minden este, valahányszor anyám énekel, az operában ültem; minden dallam,

A Duna hátán.

— A „Világkrónika“-ból. —

Mátyás király trónraléptének esztendejéről meg vagyunk irva, hogy az rendkívül kemény téllal kezdődött, úgy hogy a Duna kemény jégkéreggel borult be. Budán üléseztek az ország rendei s a jég oly erős volt, hogy Szilágyi Mihály arra állítható föl katonáit. 40,000 ember állt a Duna jégén zárt sorokban, s midőn a hideg kiállhatatlanná lett, a didergő negyvenezer katona kiáltotta el először a Mátyás király nevét, mely aztán mint a futó tűz terjedt el a népre, az utczákra, föl Budavárába, az országrendekre s magára széles ez országra.

Csak hogy akkor január 24-ikét írta a krónika s állítólag egy fenyegető roppanás a Duna jégkérgén a katonák lába alatt sietteté a királyválasztás nehéz kérdésének eldöntését.

Hogy a Duna ily szilárdra fagyott, azt még régebből is bizonyítani tudja a történelem. A nagy római birodalom határát tudvalevőleg sokáig a Duna képezte. Szilárd határ volt ez, s Kr. n. 164 és 166 közt kezdődnek csak az inennsől parton lakó kvádok és markomanok támadásai a római határ felé, kik a nagy seregekben lefelé törekvő goth, germán és dáknépekkel s 168-ban a jazigokkal egyesülve, Macrinus Vindex hatvanzernyi seregét a Duna mellett összetörték s a Dunamelléki várakat elfoglalták. De Marcus és Aurelius a parthusok fölötti győzelméből visszatérő Lucius Verus seregével egyesülve visszaverte őket s a Dunán való átútatásra kényszeríté. Az egyesült ellenség 175-ben január és február havában még egyszer áttört a Dunán s döntő csatát kockáztatott; de szerencsétlenül, mert a rómaiak a megfutott ellenséget a jégre követték, hol az megfordulván, még egyszer megveretett.

Tehát a Duna jégén vívott nagy gyilkos csatáról is tud mesélni a történelem. De ez is január és február hónapokra esik.

1864-ben szintén kemény tél volt, átfagyott a Duna, úgy hogy nem csak gyalogszerrel, de szekerekkel is járhattak rajta Pest és Buda között s a lakosság ezrei meg ezrei önzöltek ki a jégre. De ez is januárban volt.

Többé-kevésbé erős jégkéreg és átfagyás nem ritka a Dunán. De az mégis a legnagyobb ritkaságok közé tartozik, hogy már a tél első felében oly szilárdra fagyjon a Duna jég, hogy ki lehetne rá állítani a Szilágyi katonáit, csata volna rajta vívható, s bátran közlekedhetnek rajta szekerek és nyüzsohetnek rajta népek ezrei.

Nyüzsozóknak is. Jelző lámpák között éjjel is megjelölt ösvény vezet a Duna jégén, s a jégterlatoktól tisztasággal jégtereken vígan foly a koresolyás, kis vaskemenczékben sütik a gesztenyét, főzik a kis kolbászt, kucséber kiabál, pereces cipő, trombitál. A Duna alacsony hátáról sokkal magasabbnak és imponálóbbnak tűnik föl a két testvérváros partja, s ott lenn a mederben egy mély völgyben képzeli az ember magát, mely fölött merészen hajlik át a lánchíd büszke íve. Köröskörül fehér a határ mindenütt, fehérek a háztetők, fehérek a hegyek. Valódi muszka tájkép, csörgő, csuszamló szánokkal, a partokon prémes, bundás járókkelökkel, — akárcsak a Néwa mellett.

A Duna jége néhol, a hol még nem törte föl a koresolya s a szél elfutta a havat, síma mint a tükör. Másutt hosszú barázdák szántják föl, messze elnyúló sorokban torlasztva föl a jeget. A partok felé halommal feküsznek egymás hegyén-hátán a jégtáblák, közbe fogva egy-egy elkésett és odafagyott halászbárkát.

Néhol azonban nagy zölde foltokban látszik ki a jég közül a Duna. A drabantoknak és konstáblereknek ugyan van dolguk, hogy valamely megiramodott koresolyás gyerek neki ne fusson. Menthetetlen oda veszne. Ott nem fagy be a víz soha, nincs olyan hideg tél. A Duna medrében fakadó természetes meleg források helyét jelölik azok a zölde foltok, melyek fölött olykor még egy kis ködfelleg is lebeg.

Ilyen a Duna háta 1879. deczember havában.

Irodalom és művészet.

Jakab Ödön költeményei csinos kiállítású kötetben megjelentek. Az előfizetőknak ígért tíz íven túl néhány lappal terjed e kötet. Mint értesültünk, több jelentkezett 900 előfizetőjénél. Valóban szép buzditás a fiatal költőnek, ki mióta ír, soha nem igyekezett zajjal, gyors munkával, s dívat és politika hátszátával vonni magára a figyelmet. De dalában igaz érzés, hangjában közvetlenség nyilatkozik, bensőszerűsége ir s képet akkor fest, ha vonásai elevenen élnek lelkében. Költeményei ezért két csoportra oszthatók: tisztán lyraikra, melyek az érzés egyenes kiöntését, de a valódi dalformának nem mindig megtalálásával; és leíró-lyraikra, melyek az érzés zománczával bevont világos és meleg képet adnak. Ez utóbbiak még sikerültebbek. Megható a költőnek Rózája iránti szerelme, mely az egész kötetet átvonja; éji s nappali gondjában él, kiséri vándorlásában s mindig bizik a leány s önmaga állandóságában és szerelmeket csak a sors keményességétől és kajánágától félti, de attól is hiába — mert végre boldogság jutalmazza hűségüket. A csinos kötetből mutatványul a leíró fajták közül közlünk egy rövidet, csak azt jegyezz meg, hogy ára 1 frt 50 kr., diszkótésben 2 frt 50 kr.

A hegyi korcsma.

Magas hegyen, erdőszelezen,
Szakadékos ut mentében
Roskadócs, néma korcsma
Vár a vándor utasokra.

Fal mellett a fedél zsupja
Két oldalon le van nyulva,
Mint a pihenő, kifáradt
Madárról a csüggött szárnyak.

Ablakán nincs üvegfele,
Hej pedig beh ugyan kéne,
Mert a szelek már is nagyon
Betanultak az ablakon.

Kereken az udvarhelyen
Magasra bűt dudva terem,
Melyből nössen tekint szét a
Düledező kapufélf.

Bent a kicsi, füstös házban,
Ott is olyan bus világ van:
A vén asszony, a vén gazda
Hetekig is elhallgatna.

Hol az egyik, hol a másik
Az ablaknál sóhajt, ásít;
Félbehagyja, lesi újra:
Ha valaki befordulna.

Hiába néz jobbra, balra:
Ritkán botlik utas arra;
Néha még az ital is már
Megromlik, oly sokáig áll.

S kivált ha a tél beállott,
Ki járná azt a világot,
Hol az uton minden nyomban
Kereszteszt farkasnyom van?

Ha ilyenkor egyszer-másor
Be is vetődik egy vándor,
Az sem mulat, a két öreg
Bármí hogyan becsüli meg.

Le se teszi vándor botját,
Egyenesen dolgozhat lát;
Pipájába szemet veszen,
Aztán köszön s — tovább megyen.

Kisfaludy Atala „Összes költeményei“. A csinos rajzairól s beszélykeiről is ismert költőnő már tizenöt évvel ezelőtt adott ki egy füzet költeményét, melyeket akkor az egész irodalom, többi közt az Arany János Szépirodalmi Figyelője is, elismeréssel fogadott. Most az akkori gyűjtemény válogatott javarésze, újakkal megtelődve, jelenik meg egy tíz ívnyi kötetben. Atala lantjának kevés hurja van: szerelm és családdélet; de ezek szelid őszhangzattal és teljesen szólnak. A forma iránt, mint nőiőrök rendszeren (talán az egy Idunát kivéve), ő sem bír valami finom érzéssel; formái kezdetlegesen, pongolyák. De eszméit tisztán s szabatosan tudja kifejezni; érzelmek gyöngédnek, bensőséggel teljesebb, hangja igaz és őszinte. A könyv ára fűzve 1 frt 20 kr. Carpeau, az újabb kor legnagyobb francia szobrászának életrajza *Chesneau Ernest*, ismert mű-tévez

tollából most jelent meg Párisban, s a karácsonyi könyv-vásár egyik legkeresettebb czikkét képezi. Nagy keletének oka nemcsak a mű belbesében keresendő, — ez iránt a közönség nem egyszer közönyös, — de fényes kiállításának is, mely becsületére válik nagyreményű kiadójának, a fiatal Quantin-nek. Chesneau magas szempontból fogja föl életrajzról ifj. adátát, — mert mint szellemudans monda elöszavában, — Carpeau első életírója lévén, minden részletet, melyet közöl, idővel legenda lesz. Hogy pedig részletekben nem szűkölködik a munka — még pedig a legérdekesebbekben — azt a nagy szobrász és életírója között fennállott hosszas baráti viszony magától érthetővé teszi. Az irány, az előadás vonzó, világos; észrevehetni rajta, hogy Chesneau nemcsak mű-író, hanem regényíró is. Ily nemű legutóbbi munkája „A chiméra” (La Chimère) szintén most jelent meg s a művészt-életből merített cselekvényével mindvégig feszulten tartja az olvasó figyelmét. A francia irodalommal foglalkozó közönségnek mindkét munkát bátran ajánlhatjuk.

Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedésében és kiadó-üzletében, melyet Pfeiffer övegye folytató, tovább, sógora Pfeiffer István vezetése mellett, — Jókai Mór munkáinak népszerű kiadásából újabbban megjelent az „*Fis mégis mozog a föld*” (Eppur is muove), regény négy kötetben. E népszerű kiadás minden egyes számának ára 40 kr., a négy kötet ára 3 ft 60 kr. Szintén Pfeiffer Ferdinándnál, a „*Nemzeti színház könyvtára*” című vállalatból a 133-ik füzett látott napvilágot, mely a Donizetti „*Rita*” című egyfelvonásos dalművének szövegét tartalmazza. Ára 40 kr.

Debreczen városa történetének megírása ügyében bizottság alakult, mely most foglalkozik a terv és feltételek megállapításával. E szándék egyszerűsége azzal van kapcsolatban, hogy az orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlése 1882-re Debreczenbe hívassék. Akkorra kellene elkészülni a város monographiájának is.

„Társulati imakönyv Jézus legszentebb szívének közbenjáró miasszonyok tiszteletére.” Ily cím alatt jelent meg a pannonhalmi egyházközség engedelmével Kuncze Leo benczésrendi magyarhoni igazgató imakönyvéből a negyedik kiadás Gyórótt, Klenka Ferenc bizománijában.

Naptárak 1880-ra. Debreczenben ifj. Csáthy Károly három naptárt adott ki 1880-ra, ugymint: „Irodai, üzleti, posta és táviradai naptár”, szerkesztette Böszörményi Kálmán, ára 40 kr.; „Tárcza-naptár” czimezett czimlappal ára 20 kr., és végre egy kis lapnaptár, ára 16 kr. — Czettel elterjedt falu-naptárjai a jövő évre szintén megjelentek; a nagyobb (előjegyzési) naptár ára 70 kr., a kisebbé 60 kr.

A műcsarnokban az újonnan rendezett kiállítás egyikje a leggazdagabbaknak, számos jeles művel, melyek közt kivált francia képről van ugyan igen érdekes darabok. Az ünnepek alatt úgynevezett „karácsonyi kiállítás” is volt, oly művekből, melyek ünnepi ajándéknál alkalmasak. Egynek ára sem volt több száz forintnál.

A hercegprímás múkincei. Símor János hercegprímás elhatározta, hogy az esztergomi főszékesegyház kinostárának remekreit fényképmásokban szöveggel közzététeti. A fényképeket Beszédes Sándor készíti és munkáját meg is kezdte. A szöveg Dankó praelatus tollából fog kikerülni.

Huszár Adolf szobrászunk visszatérve külföldi utjából, Petőfi emléksobrának befejezésével foglalkozik. Készíti Kossuth mellszobrát is, melyhez Turinban készített anyagmintát, s noha a nagy száműzött, határozott elveihez híven, nem ült mint gyanánt a művészek, hogy ez a nagyjában elkészült anyag-vázlatot természet után befejezze: a Colegno al Baraconeben tett látogatás s Kossuth-tal való hosszas társalgás alatt annyira emlékébe véste Huszár Adolf a megörökítendő vonásait, hogy a készülő mellszobor remélhetőleg ép oly hű, mint jellemzetes lesz. — Egy harmadik készülében levő mű „Venus és Amor” csoportját tünteti föl. Végül megemlítjük, hogy a művész a „Huzd rá cigány” című genre-csoportból gyps-öntvényeket készített.

Nemzeti színház. A múlt hét vasárnapján ép oly ritka, mint öröndetes változás volt a nemzeti szin-

ház műsorában. Eredeti darabot adtak az angol, francia és német szinpadai irodalom forgácsai helyett, melyekből mostanában hárommal-négyvel szokták megdőmni az azelőtt jóformán tisztán a nemzeti drámairodalomnak szentelt vasárnapi estéket. Egy más irodalmi térről már előnyösen ismert fiatal költő, *Bartók* János első drámái kísérletét a „*Legezés*” című négyfelvonásos vigjátékot mutatták be, és pedig szép sikerrel. A darab szintere Lesbos szigete, ideje a klasszikai kor, tárgya azonban mégis modern s bizonyára új a szinpadon. Az archon szépségversenyt hirdet, azzal a szándékkal, hogy a győztes leány neje lesz Cyprusban időző fiának. De ez utóbbi körülménynek titokban kellene maradni, ha a három versenyrő: egy flozof, egy udvaronc, és papucshós férj itt-ott el nem ejtenék a titkot. Ezeket aztán, kivált a flozofot valóságos ostrom alá veszik a pályázó hölgyek s ajándékokkal, bizelgésekkel s kacérsággal igyekeznek őt a magok részére hajlítani, a mi hálás komikai helyzeteket terem. A kazér Korinnának van a legtovább kiállítás a pályadíjra, midőn a pipogya férj fia, Arion elővezeti kedvesét, a szende Melittát s ez Korinnának veszedelmes versenytársi lesz. Ehhez járul, hogy a bírák megvesztegetett és részrehajló volta kiderül, az archon megfosztja őket tisztikertől s fiatal emberekre ruhazza át, — ezek azonban nem fogadják el s nagy a zűrzavar, míg végre az archon fiának levele vágja ketté a esomélt, jelentvén, hogy érkezik — menyasszonyával, a kit Cyprusban választot magának. Melitta hát az Arióné lesz, kiről csak később tudja meg, hogy ha a pályázaton győztes marad, az archon fiának nevére kellett volna lennie. — A mese e hiányos vázlatából is kiderül, hogy a tárgy szerencsésen van választva vigjátékú anyagnal, s bizonyossá annak, hogy a szerzőtől e téren még sokat várhatunk. E művének legnagyobb érdemét azonban mint költői terméknek nem drámáinak, hanem a szép lírai részek képezik, melyek-egész gyönyörűséggel fűződik egymás mellé, mindegyik egy-egy dal könnyűségével és közvetlenségével. Elmés de nem élezkeskedő dialogok, egész jelenetek, meglegő hasonlatok, ötletek, szójátékok, — melyeknek legnagyobb előnyük a frissesség és új-ság, — váltogatják egymást s bizonyára feszült figyelmet keltenének, ha volna benne lehetőség, hogy a nézőtéri szongásban el nem vesznek, vagy méltánylásukra a hallgatónak elég ideje maradjon. De tudjuk, hogy a vastagabb vésokezelest igénylő szinpadai előállításnak az ily finomságokat a fligránmunkák közös sorsa éri: letérednek, elvesznek a legkisebb esenzavarnál s a gyors dialog elrohan felettök. A darab koncepcziójában is találni hibát: nincs benne egység, s az eszme, mely a két első felvonás alatt már megnyerte érdeklődésünket, egyszerre háttérbe vonul s az utolsó felvonásban egészen új helyzetnek enged át a tért, a befejezést is némileg az erőszakoltagság szinében tüntetvén föl. A szépségversenynek, mely iránt a szerző műve háromnegyed részében mind kíváncsibbá tette a nézőt, azt hisszük, nem volna szabad elmaradni, hanem végbe kellene mennie sua forma. S bizonyára meg volna óva a darab egysége, ha a három bíró, daczára hogy Korinna megnyerte őket, mind különböző indokokból, Melittának itelné a koszorut. Menander pl. azért, hogy a barbár Melitta, fiaa Arionra nézve elveszzen, Oxylos, a flozof azért, mert fél, hogy Arion elárulja az ajándékok elfogadását, Diomed, az udvaronc pedig azért, mert kedvese, Korinna kacérlodását Oxylosnal megleszte s komoly szerelmi valómásnak vette. Ekkor aztán Melitta lévén a nyertes, az archon úgy üdvözölné őt, mint fia aráját, a mi természetesen lesújtólag hatna ugy Melittára, mint Arionra, a ki őt a szépségversenyben részt venni lényeztetette s ez által eljártotta. E komoly drámai összejöttetés, szerintünk, szükségszerűbb következménye lenne ez előzményeknek s akkor érkezhettek az a cyprusi levél, mely bizonyoságot tenne, hogy gazda nélkül nem kell számvetést csinálni, s így nyerné Arion vissza a már végképp eljátszottak hitt Melittát. — A darab különben jelen szerkezetében is tetszett, nyílt jeleneteit is megtapsolták s a szerzőt több ízben zajosan hitták. — Az előadás szépen, összességig folyt s érdekessé tette az, hogy az egészet az ifjabb nemzedék játszotta. Legtöbb derültséget keltett a Vizvári játéka Oxylos szerepében, míg Helvei Laura Korinnában, Márkus Emilia Melittá-

ban nyertek sok tapsot. A színház a szorongásig meglgett, úgy hogy az első előadásán még a zenekari székeket is eladták.

A népszínházban ismét Jules Verne egyik regénye után készült látványosság van napirenden. Címé: „*Grant kapitány gyermekei*”, a regény után készíté D'Ennery, a párisi színházak ez ügyesen és leleményesen dolgozó írója. Jules Verne hasonló köteve ki csupán, hogy élte fogyaték s bizassék meg e csillagda vezetésével, azért semmi díjat nem igényelve. A műgyetem tanácsa ez ajándékok legnagyobban köszönettel fogadta el s a tanártestület elé azt a javaslatot terjeszti, hogy a csillagda vezetésével Kongoly Thege Miklós — a „gyakorlati csillagászat tisztelheteli tanára” czimmet — bizassék meg, a felsőbb geodézia rendes tanárát maradván a főfelügyelet.

Egyház és iskola

A műgyetem nagyértékű ajándékokat kapott Konkoly Thege Miklóstól. Mintán a sokáig emlegetett pozsonyi egyetem létrejöttére nincs kilátás, Konkoly a műgyetemnek ajándékozta ó-gyallai csillagvizsgáló intézetének összes műszereit, azt köve ki csupán, hogy élte fogyaték s bizassék meg e csillagda vezetésével, azért semmi díjat nem igényelve. A műgyetem tanácsa ez ajándékok legnagyobban köszönettel fogadta el s a tanártestület elé azt a javaslatot terjeszti, hogy a csillagda vezetésével Kongoly Thege Miklós — a „gyakorlati csillagászat tisztelheteli tanára” czimmet — bizassék meg, a felsőbb geodézia rendes tanárát maradván a főfelügyelet.

Mi ujság?

Mai számunkkal veszik olvasóink a Vasárnapi Ujság 1879. évi folyamának tartalomjegyzékét. E számunk ezenkívül félív melléklettel van bővíve, a mely a „Páris-Murcia” lapból mutatványul adott közleményeket tartalmazza.

A Vasárnapi Ujság és Politika Ujdonság 1880. évi előfizetési fölhívása mai számunk hirdetési rovatában olvasható.

Alcsúthról Mészöly Győző ref. lelkész urtól levelet vettünk, melyben arról értesít, hogy ő fensége Klotild főhercegnő, mint minden évben, úgy most is megemlékezett a többek közt Alcsúth szegényeiről s őt bíza meg, hogy a községbeli szegények nevelt valláskülönbség nélkül állítsa össze s terjeszse föl. A nemeslelkű főhercegnő 125 frtot adott át 19 szegény sorsu egyéneknek, mely összegből hatnak 10 —10, tizenháromnak pedig 5—5 ft jutott karácsonyi ajándékl. A szegények könyek között fogadták az adományt s a lelkész urat, mint a főntebb összegek kiosztásával megbízottat, kérték föl hódoló köszönetik tolmácsolására a fenséges asszony előtt.

A királyi pár egy plebánosnál. A mogoródi plebánia a főváros környékén nevezetes gazdaságáról. A gödöllői királyi udvar és főthi kastély konyháját innen látják el számos élelmi czikkal. A közlebbi ősi vadászatok alkalmával ő fenségök be is tértek a mogoródi plebániaira, hol Horner József esperes-plebánus örendező meglepetéssel és magyar vendégszerettel fogadta fejedelmi vendégeit. Ó fenségök és kísérőik megrepellizvén, melegen megköszönték a „kitűnő megvendéglést”. Ezután még két ízben keresték föl vadászat közben a plebániait. Egy ízben a király a fehér kenyérré cselezva, azt mondá: „Főtisztelendő ur valóban jól imádkozza, hogy mindennapi kenyereünk add meg nekünk ma.” Mikor pedig megtudta, hogy a templomot és plebániait Grassalkovics herceg, Gödöllő egykő: i tulajdonosa építette, ő felsege így szólt: „Hisz akkor e ház tulajdonképp onthonunk.” mire a házi ur azt válaszolta: „Minden magyar háza és szive felsegtek onthona”.

Valéria főhercegnő karácsonyi ajándékai között már évek óta előkelő helyet foglalnak el a magyar művek, és Ráth Mór könyvkereskedésének küldeménnyelből e czéla a leghazafiasabb irányu művek választatnak ki. A jelen karácsonyi estén a többek között a következő műveket kapta a főhercegnő: „Magyar koszorú írók albuma”, „Az Árpádok kora” Geiger rajzaival, „Nádor-emlék”, „Remény” díszalbum stb.

Arany Jánosnál e napokban szülővárosa Szalonta, küldöttjég által kiván tisztelni, hogy „Toldi” költőjét üdvözölhesse. A küldöttiség tagja lesz Rozvány György is, az Arany ifjúkorára vonatkozó adatok szorgalmas gyűjtője, ki Márki Sándor multkori felolvasásához is az anyag nagy részét szolgáltatta; megkéri ezuttal Aranyt, hogy a rá vonatkozó adatokat, melyek jobbra ismeretlenek, s részben igen meghatók és jellemzők, közrebecsántani megengedje.

Kossuth a képzőművészetről. Emlegetük volt, hogy Huszár Adolf szobrász nem régebben meglátogatta Kossuthot. Huszár a köztük folyt beszélgetést most, „MagyarFöld”-ben közléstesz, mintegy helyreigazításul a beszélgetésről eddig megjelent közleményekre. Mikor Huszár arra kérte Kossuthot, engedné

meg, hogy természet után készíthessen róla mellszobrot, Kossuth így szólt: „Vérje ki fejből ez eszmét, nem tehetem. Meglehet, hogy ez gyöngöm közé tartozik, de ez már 77 év óta gyöngém. Bocssása meg, hogy nem teszem, de erkölcsileg is kötelezve vagyok erre. Még sohasem ültem senkinek; már nagyon sok művész hasonló kérelmét visszaszatisoltam.” Aztán kérdezősködött Huszár munkáiról s különösen az aradi vértanuk szobráról s ezen meglegyeztetette erre: — „Rendkívül öröndek, hogy e szobor létrejött, engedje meg, hogy itt megmondjam, mi a nézetem a szobrokról. Helytelennek találom az emberi testet minden fogyatkozásával megörökíteni; a tettekkel kellene megörökíteni.” — „jegyzéde meg a művész. — „Az nem tesz semmit, felelé Kossuth. „Nézze Deák Ferenczet, ki oly sokat dolgozott; ha az ember e nehézkes testet nézi, el sem hinné, hogy az szellemileg mennyit müködött.” — „Deák szobra ülőhelyzetben készül; az ideálisra a felső kabát fogja elföldni és így idealizálni.” — „Nos látja, hogy idealizálni kell,” jegyzéde meg Kossuth.

Kossuthnak egy levelét közli a kolozsvári „M. Polg.”, melyet 1848. december 16-ki kelettel Bem tábornokhoz intézett s németül fogalmazott. A közlő (Timon) a levelét Sylvester Domokos vizaknai ref. lelkészről kapta. E levelét, ugyszintén egy másikat, egy vizaknai román ember tartogatta hosszas ideig lakóházában egyéb iratai közt, s 1849. febr. 4-én, a szomorú kimeneteli vizaknai csata után, midőn Bem összes málhája prédára jutott, került e levél is ama román birtokába. A másik levél szintén Kossuthtól való, bizalmas természetű, melyet a kor-mányzó 5810. elnöki sz. alati díktált titkára tollába. E levél egy sűrű ivre terjed, folytatása azonban, a második ív, hiányzik. A „M. P.” egyelőre csak az első levelét közli, melyben Kossuth elmondva, hogy Ondódy alezredest Simonics serege Nádasdnál visszavetette, továbbá Máriássy Aradnál megverettet, arra kéri Bemet, hogy nyomuljon legottan Erdélybe s állítsa helyre a közlekedést a magyar Székelyfölddel.

A tömösi szoroban föllálitandó honvédelmére a mernőkegylet erdélyi kirándulása alkalmából hirtett pályázat most jart lét. Összesen 18 pályamű érkezett; a bíráló bizottság csak kettőt talált olyan-nak, mely megfelel a pályázati föltételeknek. A bíráló bizottság a két tervezet közt a pályadíját megosztotta, kivitelre azonban egyiket sem ajánlhatja.

Trefort Ervin hamvai. A múlt hét végén, — már előbbi számunk zárta után vettük a hírt — a múlt pénteken este érkeztek meg s szombaton reggel, egész eszöndben helyzetettek el a kerepesi-uti temetőbe, a Boszniaiban, Zwornikban elhunyt fiatal Trefort Ervinnek, s a közoktatási miniszter nagyreményű fiának s Airoldi-erzsbeli tartalékos hadnagyának, idegilegessen őt eltemetve volt hamvai. A család nem tudott megnyugodni abban, hogy a szeretett fin és testvér, honatón s szerettitől oly távol, idegen földben nyugodjék. A hely, a hol fekiadt, jóformán felhagyott temető is volt már, melyet néhány év mulva valószínűleg föl fognak szántani. Különben is vízmosásos hely lévén, a halottaknak nem jó alvóhelyet adott. Trefort miniszter még tovább akarta ugyan halasztani ez elhatározást; de a fiatal halott nővérei s sógora, az atya tudtán kívül most már fogamatosták azt, abból a gyöndég gondosságából, hogy kedélynek fölzavarása nélkül essék meg a fájdalom se-beinek s fölszakítása; már csak azt tudták vele, hogy fia — itthon, a kerepesi temetőben, néhány évvel ezelőtt elhunyt édes anyja oldalán nyugszik. — Trefort Ervin sírját, édesanyjával együtt, egyszerű márványlap jegyzi most, melyre — az elhunyt neve s születése és halála ideje és helye mellett — a következő vessorok vannak jegyezve:

Távol honától és szerettitől,
Melelte utját lelke, égbe föl,
Testét elhoztuk, hogy az idegen
Föld hantja rajta súlyos ne legyen.

Jubileum. Lukácsy Sándor, jelenleg „A Népkertészének” szerkesztője, az ismert kértészeti író, jövő vasárnap ünneplő 25 éves szerkesztői jubileumát. Lukácsy ur ez alkalmából számos barátját meghívta rákospalotai villájába.

*** Egy iparos hazánkfia Londonban.** Többször tettünk már említtést Golonya Jenő hazánkfiáról, ki Londonban épített diszjunkkákat, kereteket és ékítmenyeket és és fang, s az ipar-kiállításokon kiüntéseket nyer velők. Közlebb gr. Károlyi Alajos londoni nagykövete számára készített ily műveket, melyekért a St. Pameres Industrial Exhibition öszi kiállításán haladási bizonyítványt — a kiállítás legjobb kiüntetését — kapta meg. A műtárgyakat a londoni magyar egyelet helyiségében is kiállította. Érdemes volna, ha e derék fiatal iparos itthonról is megkapná a buzdító figyelmet.

*** Elpusztult vizesés.** A ki a keleti vasuton Nagy-Váradról Kolozsvár felé utazott, a Körösövölgy szépségei között nem mulasztotta el meglekinteni a vagon ablakából azt a vizesés, mely a Rév és Brátka közti vonal egyik legérdekesebb pontját képezte. E vizesés, a mint minket értesitenek, nem létezik többé; a közlebbi vízáradások alkalmával egy pár szikla leomlott, magával sodorta s elrontotta.

Ismét földrégés. Fehértámlomról írják, hogy ott f. hó 22-én reggel 7/5 órakor oly erős földrégés volt, mint milyen f. hó 7-én éjjel 11 órakor.

A Hekla kitérőse. Izland szigetéről november utolsó napjairól érkezett hírek szerint a Heklán oly jelenségeket lehetett észrevenni, melyek közel kitérőst sejtetnek. A Hekla 1846 szeptember vége óta pihent.

A kemény tél a legteljesebb szigorral ualkodik mindenfelé. A hómérő a reggeli órákban 18—20 Celsius foknyi hideget mutat rendszeren, de csak a városokban; künn a szabadban még dermesztőbb a hideg. Egyik jelensége e télnek a Franciaországban szokatalanul nagy hideg. Mióta a hómérőt ismerik, Párisban még soha nem mutatott az 24 Celsius foknyi hideget. De e hó 9-én megtörtént. A francia fővárosban a közlebbi napokban olyan hidegek voltak, akkora hó esett, mintha nem is Középe-Európa egyik tengermelléki országához tartoznék, hanem Szentpétersvárral cserélte volna helyet. Az utakat egy láb magasságu hó lepte el, a boulevardok néptelenek voltak, mint a forradalom legveszélyesebb napjaiban, a kereskedések nagy része evők és légszesz hiánya folytán zárva. A lovasut csak itt-ott járhatott, még pedig nyolcz lóval, a Louvre és Luxembourg képtári zárva voltak és üvegfedeleiket iszonyu hótómeq nyomta, úgy hogy attól lehetett tartani, hogy beszakadnak. A párisi közszéptanás 30,000 munkással, 11,000 lóval és 4000 kocsiával hordatta a havat az utcákról. Magyarországon is vastag hó borít mindent és a hideg, mely a mult héten valamit engedett, az ünnepekre egész csikorgó természetével köszöntött be ismét. A szükségét, az inséget fokozza ez a tartós nagy hideg és szomorú hírek követik mindenfelől. Ember és állat egyformán sokat szenved. Megfagyott hajléktalanokról és szerencsétlen utasokról majd mindannyag hallani valamit. A vadállatok pedig garázdálkodnak, a szelidebb vadakból, minő szarvas, őz, nyul, tuzok meg sok esik állózatul. A folyókat mindenütt jég-páncél fedé. A Duna egész végtében beállt, és szekerek járnak rajta. A főváros közt a korszolgyók kedvező helyre lett, s a nap egyetlen órájában seni hiányzik az eleven és tarka kép, melyet a jelen járó-kelők, csuszakalók és korszolgyalók csoportjai nyujtanak.

A spanyol árvízkarosultak javára Párisban rendezett Murcia-ünnepleven feltűnt, hogy se a köztársaság elnöke, se a miniszterek nem jelentek meg. De ennek kellő magyarizáttal adja a spanyol miniszterelnök azon tapintatlansága, hogy a madridiak által a francia követt tiszteletre rendezett üvözében nem engedte közreműködni a katonai zenekart, s ekkép diplomaciai udvariatlanságot követett el. A madridiak azért kifejezték halás érzelmeiket, mert a párisi ünnepley estjén a spanyol fővárost föllöbögták, s a francia nagykövetségi palotában egymást érték a látogatók, kik névjegyük hátrahagyásával vagy személyesen tisztelegtek. A nép az utcákban csoportosulva éltette a francziákat és a Marseillais-et énekelte.

Az orosz czárné egészségi állapotáról kedvezőtlen hírek érkeznek. Mária Feodorovna czárnő már régen beteges, s most is a francziaországi Cannes nyhe levegője alatt van. Betegsége azonban néhány nap óta annyira súlyosodott, hogy a legrosszabbtól lehet félni.

Car, ami, comme deb. les sont les
 en armes au dehors si le conseil n'est
 en la maison, aussi vaine est l'issue
 de le conseil inutile qui en temps
 opportun par vertus n'est présente
 et à son effect réduit

Gargantua Lion & Chap 29

Sous castris corifum

Levis Gambetta

GAMBETTA.

Octave Feuillet

FEUILLET OKTÁV.

Adolphe Dumas

DUMAS SÁNDOR.

Sarah Bernhardt

SARAH BERNHARDT.

Adelina Patti

PATTI ADELINA.

Jakob Offenbach

OFFENBACH JAKAB.

Alphonse Daudet

DAUDET ALFONZ.

M. Meilhac

MEILHAC M.

Eugène Girardin

GIRARDIN E.

Come la Francia la Spagna e
 l'Italia dell'Italia e noi abbiamo
 un segno di simpatia a quella ventrata
 Nuova Sangue del nostro Sangue
 Ben la vita tua

GARIBALDI TÁBORNOK.

G. Garibaldi

Hammer

HAMMER, A SVÁJCI KÖZTÁRSASÁG ELNÖKE.

Viktor Hugo

HUGO VIKTOR.

Waddington

WADDINGTON.

Jules Simon

JULES SIMON.

Louis Blanc

LOUIS BLANC.

Wm Gladstone

GLADSTONE.

Lord Lyons

LORD LYONS ANGOL KÖVET.

Albert Wolff

WOLFF ALBERT.

Can Robert

CANROBERT TÁBORNAGY.

Spens Cialdini

CIALDINI TÁBORNOK.

Domitius Née saluberrima
 portans ramum olive
 cum tributentur
 20minuz (3. 107)

Leo P. O. XIII.

XIPIA.

Alonso

ALONSO KIRÁLY.

Isabella Boverbia

ISABELLA KIRÁLYNŐ.

Albino

ALBINO PORTUGAL KIRÁLY.

Lipót Belga Király

LIPÓT BELGA KIRÁLY.

Henrietta Belga Királyné

HENRIETTA BELGA KIRÁLYNÉ.

Vilmos és Emma Királyné

VILMOS HOHÉN ÉS EMMA KIRÁLYNÉ.

Mehemet Egyiptomi Alkirály

MEHEMET EGYPOTMI ALKIRÁLY.

Károly Román Fejedelmé

KÁROLY ROMÁN FEJEDELEM ÉS ERZSÉBET ROMÁN FEJEDELEMNÉ.

Sándor

SÁNDOR FEJEDELEM.

Aleko Pasa

VOGORIDES (ALEKO PASA).

Francisco de Justell

CANOVAS DEL CASTILLO.

Benavides Bibornok

BENAVIDES BIBORNOK INDIAI PATRIARKHA.

Haymerle

BÁRÓ HAYMERLE.

Croire que le bonheur existe dans une am-
 bition fiévreuse. plutôt que dans une affec-
 tion tendre et simple, c'est croire que
 l'immensité de la mer soit plus fa-
 cilement étancher. La sif que l'eau
 pure et limpide d'une humble
 fontaine

Emilio Castelar

CASTELLAR.

Beust

BÁRÓ BEUST.

Martinez Campos

MARTINEZ CAMPOS TÁBORNOK.

Gróf Ignatiev

GRÓF IGNATIEW TÁBORNOK.

Prince Orloff

ORLOFF HERCZEG OROSZ KÖVET.

Ghazi Ozmán Pasa

GHAZI OZMÁN PASA.

Gurko

GURKO TÁBORNOK.

Ma conscience est mon juge
 Baden
 8 Novembre - Gortsakow
 1879

GORTSAKOFF HERCZEG.

Manteuffel

MANTEUFFEL TÁBORNAGY.

Hohfnlohe

HOHFNLOHE HERCZEG NÉMET KÖVET.

Wohlthätigkeit kennet keinen Unterscheid
 der Nationen. 12 Novbr 1879. G. Moltke
 Feldmarschall

MOLTKE TÁBORNAGY.

A „Páris-Murcia” lapból.

A Murcia-ünnepély alkalmával, melyet a párisi hírlapírók rendeztek, tudvalevőleg egy külön az alkalomra készített lap is jelent meg, mely Európa fejedelmei, nevezetes államférfiai, tudósai s íróinak, általában előkelő nevezetességeinek eredeti aláírásait közli hí másolatban. E nevezetes lapból közöljük mutatóványul néhány híres férfi aláírását s ez alkalomra írt mondatát. Közleményünk, úgy hisszük, csak fokozni fogja azon érdeklődést, mely e lap írást nálunk is mutatkozott.

XVII. LEO pápa: Kibocsátá a galambot a bárkából s megjövö ő hozzá s imé egy leszakasztott olajfalevél vala annak szábjában. (Mózes I. k. 8. f.) Midőn felkiáltott: ... a szükségben megszabadítá őket az Ur. (106-ik zsoltár).

CASTELAR Emil: Hinni, hogy a szerencse a lángoló vágy mellett inkább létezik, mint a szelíd s egyszerű vágyak mellett, annyit tesz, mint hinni, hogy a végtelen tengert sokkal könnyebb betönni, mint egy kis forrás tisztá s csendes vizét.

MOLTKE: A jótékonyág nem ismeri a nemzetek különbségét.

GARIBALDI: Franciaország, Spanyolország és Olaszország rokonok, mi is részvételünk jelét adjuk a sorssújtotta Murcia iránt, mely a mi vértől való vér. Egész életét át önkö.

GAMBETTA LEO: Mert miként a fegyverek gyengék a küllelenség ellen, ha otthon nincs rend, épügy hasztalan a rend s tanács, ha a kellő időben nem lehet azt hatásosan végrehajtani. (Garbantra I. könyv. 29 fe.) Az idősök hiteltől G.

(Ez öt írat eredetijét olvasóink mellékelve veszik a következőknél csak az aláírást közöltettük.)

ALFONZO (spanyol király): Az árviz szerencsétlen áldozatainak segítségére sietve, Európa népei magok bizonyították be, hogy a könyörület számára nincsenek országhatárok. Valóban igen boldog vagyok, hogy az én hálámnak tanui lehetnek.

MEHFMET TEVFIK (egyiptomi alkirály): Őszintén sajnálom a szerencsétlen vizkárosultakat.

LIPÓT, MÁRIA HENRIETTA (a belga király és királyné): Mi nagy elismeréssel viseltetünk mind az iránt, a mit önök Murcia szerencsétlen árvizkárosultjairól tettek.

VILMOS, EMMA (Hollandia királya és királynéja): Örülünk, hogy a mi aláírásunkkal csatlakozhatunk azon jótékonyági műhöz, melyet a francia sajtó rendezett a szerencsétlen árvizkárosultak javára, kiket utjabban Spanyolországban ért e baj.

IZABELLA királyné: Mint az én nagy ösöm Izabella oadaa ékszerét, hogy a zsidókat megterítse, én magam is odaadnám életmet, hogy biztonságban az én kedves Spanyolországomnak boldogságát, s tanúbizonyosságot adhassak Franciaországunknak, az én második hazámnak, szíven elismerésül mindazért, mit azon szerencsétlenekért tett, kik mindenkor gyermekeim maradván.

GORTSKOFF herceg: Lelkiismeretem az én bíráim. Baden, 1879. november 8.

HAMMER (a svájci köztársaság elnöke): Hogy elősegítem a művet, melyre vállalkoztak, szíven teljesítem óhajtatukat.

ERZSÉBET (romániai fejedelem): Minden ember hord magában egy Prometheust — teremtőt, lázadót s martyrt.

KÁROLY (román fejedelem): Azerőt legyőzi az erkölcs.

LAJOS (portugall király): Üdvözlöm a francia sajtót nemes műveért.

PIA (portugall királyné): Nemes művökhöz megnyerték az én részvételmet is.

SÁNDOR bolgár fejedelem: Isten velünk.

ALERO pasa: A jól kormányzott nemzetek boldogok.

GIALDINI Henrik: Az emlékek széppé, a feledés lehetővé teszi az életet.

MANTEUFFEL: Hol szükség van, mindent lehet merészeln.

LESSEPS: Megnyitni a földet a nemzeteknek.

HAYMERLE b.: Tisztelet mindenkinek, ki a szellemet a jótékonyág szolgálatára buzdítja.

BEUST b.: A mi sok elismerésemelőt Szegegedt történt, óhajtom, hogy ugyanannyit tessen Franciaország Murciaért.

CANROBERT: A spanyol hadseregnek. Hajdan nekem is szerencsém volt egy zászlóalj

spanyol katonaságot vezetni; megismertem vitézségeket s más nemes sajátosságait; igen természetes tehát, hogy élénk érdeklődéssel viseltetem szerencsétlen honfitársai iránt.

HUGO VICTOR: A testvériség. Az emberiséget fejlesztjük, midőn kitartóan küzdünk a válságok ellen. Közseret, közsegély. Az emberek szövetsége válaszol a titokzatos események összeküvésére. Így keletkezik a földön a harmadik emberi forgalom: a testvériség. A kormányok akadályokat gördítenek a szabadság és az egyenlőség elé: de annak idején mégis meg fognak érkezni: és pedig a szabadság a monarchia, az egyenlőség az arisztokrácia daczára. Hanem a testvériség: kinyíló ajtó, kiürülő erszény, segítő kéz. Hogyan akadályozhatnák ezt? Tudjátok meg, hogy ezen segítő kéz eltörlő a határokat; hogy ezen kinyíló ajtón át a jövő lép be. Spanyolország sebeitől Franciaország vérzik; a Murciai süjtő kéz Párisnak okoz fájdalmat. Páris a világ székvárosa; az egész világ fájdalma Páris fájdalma.

FEUILLET OKTÁV: A házasulandók számára. Tulságos követelés volna, hogy minden férjhezmenő leány angyal legyen; de azért vannak angyalok közöttük: és pedig nem is nagyon csekély számmal, s a mi legkülönösebb, számuk Párisban talán nagyobb mint másutt. A jól nevelt párisi leányok meg épen bálmatlós angyalok; majdnem tulságosan azok: anyáik, hogy erkölcsi és szellemi nevelésüket lehetőleg fejlesszék, oly gyöngéd teremtéseket csinálnak belőlük, hogy közönséges halandó keze nem is értheti őket, a nélkül, hogy megsértse vagy elhervaszsa. Ezen kitűnő nevelési rendszer természetesen házasodásra esabítja az embereket; a házas élet rendkívülién biztosnak és nyugalmasnak látszik ilyen feleségek mellett. Megnyerik, s elragadják tehát a finom zsákmányt, és azután — békében alszanak. Nem óhajtuk zavarni ezen kedves nyugalmat; egyszerűen csak átjegyezzük meg, hogy nagyon ügyes kertésznek kell lennie annak, ki az anyai üvegház melegeiből a házasság kertjébe akarja átültetni ezen válogatott virágok valamelyikét. Mert durva talajban s ügyetlen kezek között épen a legtrikább növények vesznek el legkönnyebben, némelyek elpusztulnak és meghalnak; mások elfajulnak és ósálapotjukba térnek vissza. Szóval az ostobáknak nem lehet eléggé ajánlani, hogy ostobákat vegyenek el; ez a legkönyvebb, a legegyszerűbb, és a legbiztosabb.

PATTI ADÉL: Kedves uram! Az Ön kérése nagyon megzavart. Ön azt akarja, hogy rögtön s néhány sorban elmondjam, hogy mit érzek én az ének alatt? Ha Ön néhány évet s husz kötetet engedélyezett volna, talán teljesíthetnem volna azt, de még akkor sem vagyok biztos felőle. Mert én rendszeren nem vagyok tisztában érzelmeimmel a valódi pillanathban sem. Elég egyszerűen meglátom nevem a falragaszon, már azon regg-l igen zavart, ideges és izgatott vagyok; s ez folyton növekszik, míg az előadás végzetes órája következik, a lámpa-láz jobban-jobban magával ragad egész a végső pillanatig, midőn el kell hagynom páholyomat, hogy a színpadra lépjek, csak egy érzellem uralkodik rajtam, a retentenes félelem. Az előadás alatt mit érzek, azt nem tudom elemezni. Ez érzellem nem szabályos, a szerep művészek s körülmények szerint oly különböző, hogy lehetetlen az leírnom. Ha el tudnám énekelni azt, a mit Önnek kell írnom, sokkal jobban megértene engem, kedves uram; mert a nélkül, hogy hiu lennék, biztosíthatom Önt, hogy sokkal nagyobb kényelemre szolgál s sokkal jobban tudom használni hangomat, mint a tollat. Fogadja, kedves uram, kiváló tiszteletemet.

Nő-ügyvédek Amerikában már nagy számmal vannak. Angliában most van az első eset rá, legalább egy vállalkozó nő, ki a törvényes föltételeknek kellőképp megfelelt, a legközelebbi február hóban akar ügyvédi vizsgát tenni.

A szférák zenéjéről egy angol csillagászati szaklapban a következő fantasztikus fejtegetés olvasható. A fény rezgés által jut a szembe, valamint a hang rezgés által a fülbe. A fény tehát rokon a hanggal, s ha e kettőt különböző szerrel és különféle érzéssel vesszük észre, annak oka csak érzékeink szervezetében fekszik. Az általunk hallható legmélyebb hangot 16,5 egy másodperc alatti légrézég szüli, a legmagasabb s legsivítóbbat 28,000 rezgés egy másodperc alatt. E két szélsőség közt 11 októva van. A G-kules G-je egy m. perc alatt 517 $\frac{1}{2}$ rezgéssel bir. 38,000 rezgésnél a légshullámok mozgása még bizonyára nem színik meg, de halló szervünk azt többé nem birja észrevenni. Ha a hallás elég finomul volna szervezve, akkor a csaknem végtelen gyorsasággal következő fényshullámokat is meg bírná érezni, s elképzelhető, hogy a szem és fül egy érzékszervben lehetne egyesítve. Ekkor a színek minden színe saját hanggal bírna, s a napfény mint zene hangzanék le hozzánk földi lakókhöz; minden csillag egy hangjegyet énekelne számunkra, s a világegyetem hangzatos harmóniában volna fel.

A galambfajok tenyésztése s átalakítása az angoloknak kedvenc mulatsága. Legközelebb Londonban egy „orosz trombitás”-nak nevezett és fajkeresztelés által létesített fajt mutattak be, mely valóban az ily tenyésztés áldozatának tekinthető, mivel a szegény állatoknak szeme is be van növe olyannyira, hogy míg e tollakat le nem nyírják, enni sem képesek, ha csak az eledelt oda nem hozzák nekik.

A Sandwich-szigeteken utjabban annyira elszaporodtak a chinaiak, hogy jelenleg már a lakosság egy ötödésrészét képezik. A benschülöttekkel nem keverednek össze, de olyannyira elnyomják azokat, hogy már a kormánynak kell gondoskodni segélyezésükről. A menyei birodalom szorgalmas s esekély munkabért követelő népét a czukorültetvényesek hozták ide.

Mai számunk az utolsó levén ez évben, azon t. olvasókat, kiknek előfizetése december végével lejár, az előfizetési mielőbbi megújítására kérjük föl, nehogy a lap küldésében fennakadás vagy zavar álljon be. Előfizetőink szíveskedjenek az előfizetés megújításánál vagy a „Világkrónika” megrendelésénél czimszalagjukból, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a postautalvány szélére fölragasztva, beküldeni a kiadóhivatalnak. Az előfizetéseket a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadóhivatalába, Budapest, egyetem-utca 4. sz. küldendők.

A „Világkrónika” ez évi 52-ik számát ez alkalommal veszik azon olvasóink, kik e vállalatot megrendelték. E képes melléklapunk, mely a keleti háború alkalmával megindított „Háborúkrónika” folytatásaként jelen meg, a világesemények folytonos figyelemmel kísérése által kívánt megfelelő névnek, minden eseményt, mely a világ figyelmét nagyobb mérvben foglalkoztatá, magyarázatokkal és illusztrációkkal kísérvén. Így, hogy csak futólagos pillantást vessünk lefolyt rövid pályájára, a szegedi árviz alkalmából élénk és részletes eredeti leírásokat közölt, szemtanúk följegyzései nyomán; ismertette az orosz forradalmi mozgalom történetét, természetét s az elnyomásukra használt kényeszerzőközöt, ezzel kapcsolatban az orosz titkos rendőrség szervezetét, viselt dolgait, az orosz kényalomban fenytő intézményeit, eljárását, Szibériát, az olombányakat stb. — a bécsi ünnepélyekről és Bécsről részletes leírásokat közölt; a székesfehérvári kiállítás tüzetesen tárgyalta; majd a külföldön fölmerült nevezetesebb eseményekkel foglalkozott, az Aetna hirtörése alkalmából a tűzkádó hegycsúc, földrengések történetét s természettudományi magyarázatát közölte; — részletes leírásokat adott a szegedi lakóváros rendezett párisi ünnepélyekről; bemutatta a hárszereket a Zuluföldön és Afganisztánban, ismertetvén az ottani népeket, azok történetét s a háboruban szerepelt nevezetesebb egyéneket; Napoleon herceg meglétele alkalmából visszaillesztott a napoleoni legendára változtatott eseményeivel. Az egyiptomi trónváltás alkalmából ismertette az ókori civilizáció bölcsőjét, a csodák és mesék hazáját Egyiptomot; majd a bennünket közelebből érdeklő Novihazára, Albániára terjeszté ki figyelmét, — nem feledkezvén meg a távoli országok mozgalmas eseményeiről sem. Érintvén a többi közt az észak-amerikai indián háborukat, s az ezredévek előtti civilizáció eltemetett s most ujra földszíne került nagy részét tanujeleit, a pompeji íásatások ismertetésével. Petőfi halálának harmincz éves évfordulója alkalmából közölt részleteket a költő életéből. — visszatekinített Világóra, a szabadságharc eseményeire, a magyar függetlenség vértanúira — többeknek csoportozatos arcképét és síremlékeit közölvén. A margitszigeti ünnepélyek alkalmából ismertette a gyönyörű sziget multját, jelen állapotát, az ünnepélyt; a természetudósok nagygyűlése alkalmából Budapest környékét, a mérnökök és építéscsok kirándulása alkalmából Tajda-Hunyadot; s midőn az aláírás fölhívás Kosuth Lajos irataira megjelent, hazánk e nagy fiának angolszágai és amerikai diadal-utját stb. stb. — szóval elfoglalt barátságát, a napirendre került eseményekkel, s mint a fontebbiekből is kiténik, kiváló tekintettel volt a változatosságra. Minde közleményeit számos illusztrációkkal tette érdekesebbé, közölvén egy-évt alatt mintegy 200 képet. E mellett minden számban vonzó és érdekes olvasmányokat kívánt nyújtani mulattatva oktató, jobbra szépirodalmi, de a legtöbbör napi érdekhez kapcsolódó tartalommal, elbeszélések, történeti rajzokat, stb., úgy hogy hetenkint megjelenő számai az év végén egy kötetbe füzve, tükrét, valódi krónikáját alkossák a lefolyt év nevezetesebb eseményeinek.

A „Világkrónika” 52-ik számának tartalma a következők:

Az örök hó hazájában. (Hat kép Nordenskjöld utjából az északi Jeges-tengeren: 1. Kaliba hajó-fekékből; 2. 4. 6. Északiarkai lakosok; 3. Irmszarvasvadászat; 5. Halászat lőken át.) — Világírú magyar kalandor a mult századból. — A tudomány vértanúi. Két képpel: 1. A fölizgatott lyoni gyármunkások vízbe akarják dobni Jaquarott; 2. A villám agyonitja Richmann-t. — A Duna hátán (képpel). — Huszártompók a szabadságharc alatt. — Legnagyobb hidegek száz év óta. — Az összeesküvés fészke Oroszországban.

A Franklin-társulat hírlap-kiadóhivatalában (Budapest, egyetem-utca 4. sz.) megrendelhető:

„Képes Néplap és Politikai Híradó” a legelősebb újság a magyar nép számára.

A Képes Néplap 2 frt. egész évre, 1 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap 2 frt. egész évre, 1 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

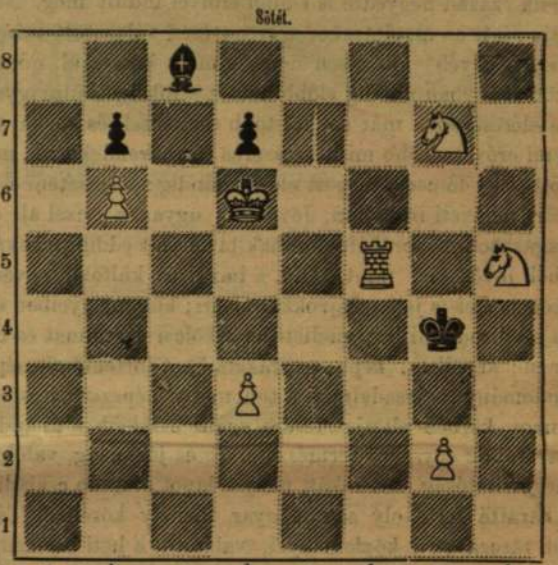
A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

A Képes Néplap a Világkrónikával együtt: 4 frt. egész évre, 2 frt. félévre.

SAKKJÁTÉK.

1047-dik számú feladvány. Le Comte-től.

A rossz viszonyok következtében 50% olcsóbb eladás!

Sürgöny! Ujévi ajándékok! Sürgöny! Argyezékek kívánatra ingyen és bérmentve.

Kérem a nagyon tisztelt közönséget, bevásárlásaitak mielőbb eszközölni, a vidéki megrendeléseket pedig elég korán hozzám juttatni, miután előre látható, hogy ily módon áron eladás nem soká tarthat.

Az újév alkalmával szokásos ajándék-osztások

megkönnyítése végett, tekintve az ideai kimondhatlan rossz viszonyokat, a James Wirtz-féle csúdból még vissza maradt árukat saját számomra átvettem és az alatt elcsorolt tárgyakat mesés olcsó áron becslésem a t. közönség rendelkezésére. Mély tisztelettel Schiller L. Sz. Fehérvárt a menyasszonyhoz.

Az elárulásat kezdődik november hó utolsó napjain, s tart decz. végéig!

Sürgöny! Ujévi ajándékok! Sürgöny! 50% olcsóbb eladás. A rendelési helyet, utolsó postát, rászpályai állomast, és a címet kérem a legpontosabban kiírni.

Table with columns for item names and prices. Includes items like '150 vég kitűnő jó minős. csikós tolltartó', '190 jó minőségű sárga nanking', etc.

Table with columns for item names and prices. Includes items like '30 rfa jó minőségű sternerbergi gyöles', '30 rfa jó minőségű halbstadti gyöles', etc.

Table with columns for item names and prices. Includes items like '1 db. % nagys. szines sávojos abrosz', '1 igen jó minős. fehér abrosz beszötyött széllel', etc.

A rossz viszonyok következtében 50% olcsóbb eladás!

Esetleg márka 400,000, 250,000, 150,000, 100,000, 60,000, stb. Hamburgi lottóhúzás 1880. január 7-én és 8-án. Sorsjegyek: egész a 7 frt, fele a 3 frt 50 kr., negyed a 1 frt 75 kr.

5619 A kedvelt 100 szám 60001-től 60100-ig nálam kaphatók JOS. BUSECK, Haupt-Comptoir in Hamburg.

Pserhofer J.

gyógyszerész Bécsben.

Singerstrasse 15 „zum goldenen Reichsapfel“

ajánlja a t. olvasóknak és alant jegyzett és sok évi tapasztalat után jeleseknek bizonyult gyógyszerészeti különlegességeket és hatásos házi szereket.

Akustikon (fülszes) 1 üvegcse 1 frt 0.6. A Pírker től, kitűnő szer a bír...

Havasi fű-szesz W. Ottm. B. rnhardt. Münchenben, a müncheni első orrosi tekintélyek által legkitűnőbb házi szer...

Amerikai köszvény-kenőcs, gyorssan és biztonságosan ható, kétszerte annál legjobban minden kosz...

Anatherin száj-víz, Popp J. G. 161. általános elismert legjobban fogfentartó szer, 1 üvegcse 1 frt 40 krajczár.

Szem-essentia dr. Romershausentól. A látás erősítésére és fenntartására, eredeti üvegcsében a 2 frt 50 kr. és 1 frt 50 kr.

Benczés tapasz Haubertól, kitűnő szesz nyílt sebek ellen. Egy téglapapírral 50 krajczár.

Vértisztító labdacok Pserhofer J.-től labdacok neve alatt; ez utóbbi nevet teljes joggal megérdemelték, mivel csakugyan alig létezik beteg...

Chachou aromatisée, megszü. főtt szesz, kellemetlen lehellet, mely dolmányzás stb. következménye, 1 üvegcse 50 krajczár.

Chinai toilette-szappan, sebb a szappangyártás terén. Használatát után a bőr bárosny sima lesz és igen kellemes szagot tart meg. Igen sokáig tart és ki nem szárad. Egy darab 70 krajczár.

Fiaker-por, általában ismert jeles házi szer, hurut, rekedtség, fejfájás, stb. ellen. 1 doboz 35 krajczár.

Fagy-balszam Pserhofer J.-től évek óta legbiztosabban szernek van elismerve mindennemű fagybajok és idült sebek stb. ellen. 1 téglapapírral 40 krajczár.

Hus-kivonat dr. Liebig utasítása szerint készített, eredeti szelencékben 1 font frt 5.30 1/2, font frt 2.75, 1/2 font frt 1.55, 1/4 font 85 krajczár.

Golyva-balszam megbízható szer szélkóros, nyak ellen 1 üvegcse 40 krajczár.

A legtöbb elcsorolt specialitás kapható Budapesten TÖRÖK JÓZSEF 5697 gyógyszerész urnál, király-utca 12. sz.

KARÁCSONYI A VASÁRNAPI UJSÁG MELLÉKLET 1879. ÉVFOLYAMÁHOZ

BOLDOG GYERMEKEK.

Már a férfi-Jézus is azt mondta: „Engedjétek hozzám jönni a gyermekeket, — hát a gyermek-Jézus elkerülte volna-e gyermektársait, a kiké a mennyeinek országa? Bizonyára visszagondolt az elhagyott angyalok társaságára s nem találhatott a földön hozzájuk hasonlóbbakra a gyermekekkel. Összes különbség köztük a szárny.

S ezért látogatja meg most is őket, közel kétezer év múlva, minden évben, születése napján, — hogy legyen öröm, tisztá, égi öröm palotában, kunyhóban, mindenütt. A jászolbeli szegény csecsemő elég gazdag megajándékozni a gyermeket, ha mindjárt országok kínesei havernek is szülői lábainál; és elég gazdag boldogsággal tölteni be a gyermek szívét, ha nyomornál, keserűségénél nem tapasztalt is egyebet félig eszmélő korában. Világokat tart össze az általa hirdett szeretet, egymáshoz kapcsolja a csillag miriádjait, hogy lebegjenek a világűrben s keringjenek szép harmóniában, fönttartva a kölesönös vonzás örök időkre szóló törvénye által, — hogy ne tartaná hát szívbe helyezett. Hatalmasok és szegények gyermekeinek szive, mind mind egy-egy világtest a nagy világ-univerzumban, a melyre egyaránt szükség van a nagy egyensúly fenntartása végett.

És e napon, szent karácsony napján, mind e szívek találkoznak a közörmében. A nagy, a gazdag kényeztetett gyermekek szívéit örömmel tölti be nem oly könnyű; de hát örömmel maradjon-e a gyermek e napon, csak azért, hogy aranyesipkéket közt született? Nem! a kis Jézusnak nagy szíve van, az egész világ elfér abban, s nem szabad maradni egy zugának,

A KASTÉLY TERMÉBEN. A BOLDOG GYERMEKEK. A SZEGÉNY KUNYHÓBAN.

Figyelmeztetés.

Az általános ismert, jó hírnevűnek örvendő sós-borszesz keletkezésénél fogva sok utánzásnak lévén az utóbbi időben kitéve, elhatároztam, hogy azok ezimjegyeit módosítom s arra két nyomtatban saját házam külső alakját veszem fel, bejegyezve az egyszerűség és a fejlekedés megakadályozására és annak eltávolítására.

Sós-borszesz

gyors enyhítést eszközöl: eszós szaggatás, fagyás, fog- és fejfájalmak, szemgyengeség, bémulások stb. stb. ellen. Fogtisztító szerül is igen ajánlható, amennyiben a fogak fényt elősegíti, a foghúst erősíti és a száj tiszta szagtalan ist nyer a szesz elpárolgása után, valamint ajánlatos e szer fejmosásra is, a hajidegek erősítésére, a fejkörképződés megakadályozására és annak eltávolítására.

Ara: egy nagy üveggel 80 kr., egy kisebb üveggel 40 kr. Használati utasítás magyar vagy német nyelven bizományosaim névsorával ellátva, minden üveghöz ingyen mellékeltem. 5621

BRÁZAY KÁLMÁN Budapest, IV-dik ker. Múzeum-körút 23. szám.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem utca 4.) megjelenés és kapható

LÉNÁRD ÉS GERTRUD.

Könyv a nép számára

PESTALOZZI HENRIKTÓL.

Magyarította ZSENGERI SAMU.

(A szerző életrajzával.)

Három kötet egy kötetbe angol vagy német 2 frt.